BOLŞEVİK PARTİ İNŞASI İÇİN - JÎ BO SAZBÛNA PARTİYA BOLŞEWÎK

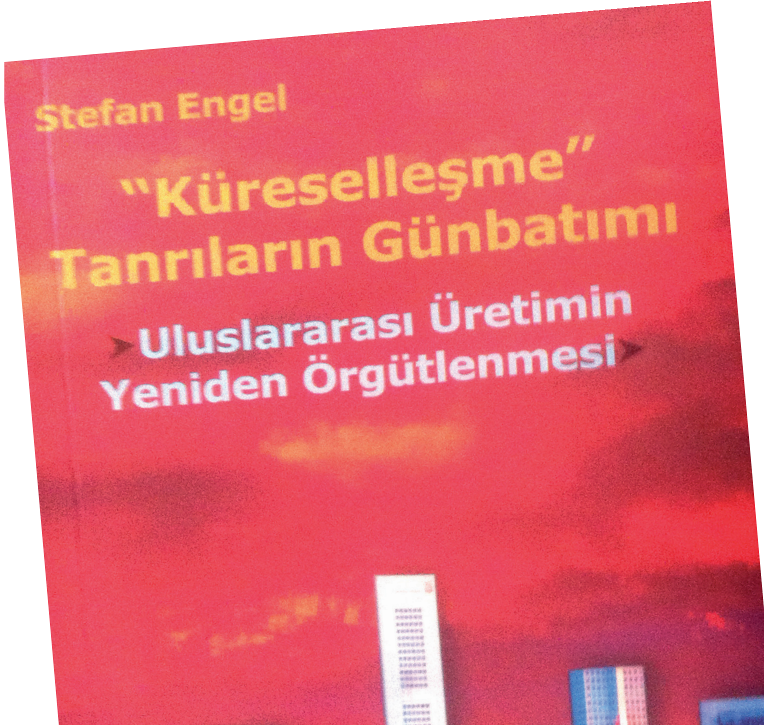
BOLŞEVİK PARTİZAN

Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz! • Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşiniz!
Karkerên hemû welatan yekbin! • Karkerên hemû welatan u gelên bindest yekbin!

• Sayı / Hejmar: 164 • Mayıs / Gulan 2013 • Fiyatı / Biha: 2 YTL

"YENİ DÜNYA DÜZENİ" ÜZERİNDE TANRILARIN ALACAKARANLIĞI" KİTABI HAKKINDA ELEŞTİREL KENAR NOTLARI

İÇİNDEKİLER

4
ÖNAÇIKLAMA

"YENİ DÜNYA DÜZENİ" ÜZERİNDE TANRILARIN ALACAKARANLIĞI" KİTABI HAKKINDA ELEŞTİREL KENAR NOTLARI

13
KİTABIN "I. EMPERYALİZMİN POLİTİK EKONOMİSİNDE ÖZSEL DEĞİŞİMLER" BAŞLIKLI BİRİNCİ BÖLÜMÜ İLE İLGİLİ OLARAK

19
KİTABIN "II. ULUSLAR ARASI ÜRETİMİN YENİDEN ÖRGÜTLENMESİ EMPERYALİZMİN GELİŞMESİNİN YENİ BİR AŞAMASINI BAŞLATIYOR" BAŞLIKLI İKİNCİ BÖLÜMÜ İLE İLGİLİ OLARAK

25
KİTABIN "III. ULUSLAR ARASI ÜRETİMİN YENİDEN ÖRGÜTLENMESİ EMPERYALİST DÜNYA SİSTEMİNİN KRİZİNİ KESKİNLEŞTİRİYOR" BAŞLIKLI ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ İLE İLGİLİ OLARAK

34
DİPNOTLAR

BOLŞEVİK PARTİZAN

V.i.S.d.P. &Yazışma Adresi:
K. İnan • 12 Rue de Rome, Boite Postale No: 287, 67000 France
İnternet Adresi: www.bolsevikparti.org
E-Mail Adresi: mail@bolsevikparti.org · Tel. & Fax: 0033 (0) 388 60 74 04
Fiyatı: 2 YTL, £ 1.50, 2 EURO

"«YENİ DÜNYA DÜZENİ» ÜZERİNDE TANRILARIN ALACAKARANLIĞI" (1) KİTABI HAKKINDA ELEŞTİREL KENAR NOTLARI

"Yeni Dünya Düzeni" üzerinde Tanrıların Alacakaranlığı, AMLP'nin başkanı Stefan Engel adına 2003 yılında ilk baskısı yapılan, ve bir çok dilde yayınlanan, uluslar arası alanda yeni bir çizgi oluşturmada temel olması önerilen bir kitap. Kitap 2011 yılında Umut Yayınları tarafından Türkçe olarak da yayınlandı.

Bu kitap hakkında Bolşevik Partimizin kitabı Almanca orjinalinden okuyabilen bölümü tartıştı, kitabın temel yanlışlarına yönelik olarak eleştiriler bu tarntışma içinde tespit edildi. Bir yoldaş tarafından 2004 yılında Almanca olarak kaleme alınan "Kenar Notları" bu tartışmaların sonuçlarını toplayan bir yazıdır.

Bu yazıyı kitabın Türkçesinin de yayınlanmış olduğu ortamda Türkçeye çevirdik, yayınlıyoruz.

Bütün yoldaşlara önerimiz bu notları kitabın orjinali ile karşılaştırarak okumalarıdır.

Ön Açıklama

“Eleştirel Kenar Notları” Bolşevik Partizan’dan bir yoldaş tarafından yazılmıştır. Bu yazı henüz bitmiş, kolektif olarak üzerinde tartışma yürütülmüş bir parti belgesi değil, şimdilik tartışmaya sunulmuş bir öneridir.

“«Yeni Dünya Düzeni» Üzerinde Tanrıların Alacakaranlığı” (bundan sonra sadece “Tanrıların Alacakaranlığı” denecek) kitabına ilişkin bu düşünceler sadece ‘Kenar Notları’ olduğundan, okuyucular bu notlarla birlikte ve karşılaştırarak kitabı okurlarsa, ancak o zaman bütünüyle anlaşılır olacaklardır. Bununla birlikte bu yazının ana tezleri ve yazarın kitaba ilişkin esas eleştirisi net ve apaçıktır:

“Tanrıların Alacakaranlığı”nda **emperyalist dünya sisteminin gelişmesinde niteliksel olarak yeni** bir **aşama**nın **(**Almanca orjinalde “Stufe” kavramı kullanılıyor / ÇN) varlığı öne sürülmekte ve bu “emperyalizmin **politik ekonomisinde özsel değişikler”** ile gerekçelendirilmektedir.

‘Kenar Notları’nın yazarı bu ana tezi reddetmektedir. Ekonomide ve siyasette yaşadığımız muazzam değişiklikler **emperyalist sistemde niteliksel değişiklikler** anlamına gelmemektedir. Bunlar bilakis emperyalizmin kendi içinde barındırdığı belirli eğilimlerin gelişmesidir.

Eğer bir dünya tröstü, emperyalist bir dünya devleti, ya da nasıl adlandırılırsa adlandırılsın, bir “ultra-emperyalizm“, “süperemperyalizm” varsa, o zaman emperyalizmin niteliksel bir değişikliğinden söz edebiliriz. Oysa böyle bir durum bugün söz konusu değildir ve asla söz konusu olmayacaktır. Kenar Notları’nda esas olarak notların yazarında yanlış veya sorunlu görünen noktalar ele alınmaktadır. Ve yalnızca notların yazarı açısından çok önemli görünen noktalarda eleştiriler getirilmektedir.

Yöntem olarak ‘Kenar Notları’ kitabın sistematiği içinde hareket etmektedir. Bundan dolayı kimi tekrarlar ve kesişmeler kısmen kaçınılmaz olmaktadır. “Tanrıların Alacakaranlığı”ndan alıntılar kronolojik olarak belirtilmekte ve eleştirilmektedir.

Yayınevinin **Önsözünde**

bu kitap hakkında onun Cermen mitolojisinin (age., Sf: 9) *“Tanrıların Alacakaranlığında eskimiş köhne dünya, miyadını doldurmuş tanrılarıyla birlikte batarken; bunun alevleri arasında, barış ve yüksek bir yaşam aşkıyla dolu güzel bir yeni dünya doğar*“ vizyonunu, mitoloji olmaktan çıkarıp, *“sağlam bilimsel bir dayanağa oturttuğu”* iddiası öne sürülür.Daha azı değil! Kitabın yazarı Stefan Engel’in örneğin “Komünist Manifesto”ya veya diğer Marksist-Leninist gelecek öngörülerine değil de Alman mitolojisine başvurduğu onun gizidir.

Kitap bilimsellik adına konuşmaktadır, o halde bu “bilimsellik” iddiası kitabın değerlendirilmesinde ölçü olarak alınmalıdır.

Ne var ki daha yayınevinin önsözünde bilimsellik topallamaktadır. Dünya durumunun analizinde *“tek* **süper-güç** *konumundaki **ABD**”*'den (age. Sf: 9 b.y.y. [2]) [Doğru Türkçesi: tek kalmış süper güç ABD - ÇN] söz edilmektedir. Bilindiği üzere “Üç Dünya Teorisi”nin bir icadı olan süper güçler teorisi, ikinci derecedeki (süper güçlere dâhil olmayan) emperyalist güçlerin proleter dünya devriminin olası müttefikleri olarak (!) piyasaya sürülmesine hizmet etmektedir. Bunun ise bilimsellikle fazla ilgisi yoktur.

Önsözde *"ödünsüz bilimsellik yöntemi"*n (age.,Sf: 10) [doğrusu: titiz bilimsel yöntem - ÇN] bir kriteri olarak *"çok sayıda olgu ve bilgilerin araştırılıp anlamlandırıldığı"*na (age.,Sf: 10) [doğrusu: etkileyici sayıda olgu ve malzemelerin - ÇN] dikkat çekiliyor. Bununla ilgili olarak *"etkileyici sayıda"* olgu ve malzemelerin *ve* onların araştırılması ile anlamlandırılmasının tek başına bilimselliği belirlemediği saptanmak zorundadır. Eğer böyle olsaydı, birçok devletlerin istatistik yıllıkları dünyanın en bilimsel kitapları olurdu. Asıl olan bu sayı ve olguların Marksist-Leninist açıdan yorumlanmasıdır. Bilimselliği belirleyen Marksist-Leninist yaklaşım ve yöntemdir, başka bir şey değil. Kitap aynı zamanda bu tartıda tartılıp değerlendirilmelidir.

Stefan Engel'in kitabının **Giriş**inde ana tezlerden biri şöyle formüle edilmektedir: *"Sovyetler Birliği ve imparatorluğunun dağılmasından bu yana,* ***dünyanın*** *nefes kesen* ***ekonomik ve siyasi yeniden düzenlemesi sürecini*** *yaşamaktayız."* (age, Sf: 11) Burada, değişen güç dengelerine göre **dünyanın** emperyalist büyük güçler arasında bir **yeniden paylaşımı**ndan başka bir şeyin aslında söz konusu olmadığı gözlerden gizlenmektedir. **Emperyalizmin bütünüyle normal olan bu gidişatı bütünüyle yeni bir şey olarak**, evet, hatta **niteliksel olarak yeni bir şey** olarak ortaya konuyor. Aslında tam da bu, bu kitabın merkezi zaafıdır. Kitabın genel yaklaşımı şudur: Koşullar öylesine değişmiştir ki, Lenin'in dünyayı kavramak ve değiştirmek için emperyalizm üzerine teorisi artık yetersizdir. Lenin'in yanına Willi Dickhut'tan sonra şimdi bir de Stefan Engel katılmaktadır! Lenin tabii ki geliştirilebilir. Ne var ki buradaki soru, önce Willi Dickhut'un şimdi de Stefan Engel'in bunu gerçekten yapıp yapmadıklarıdır. Bence, hayır, bunu yapmıyorlar.

"Dünyanın Yeniden Düzenlenmesi" ile ilgili olarak şöyle devam ediliyor: *"Elinizdeki kitap, Lenin'in emperyalizme ve Willi Dickhut'un Almanya'da tekelci devlet kapitalizmine ilişkin tahlillerinin genel geçerliliğinin altını çiziyor. Ama kitap aynı zamanda tüm dikkatleri emperyalist sistemdeki esas değişimlere ve yeni gelişmelere çekmektedir. Bunlar,* ***uluslar arası kapitalist üretimin yeniden örgütlenmesi*** *olarak özetleniyor."* (age, Sf: 11-12)

Devamla *"Sosyal-emperyalist süper güç Sovyetler Birliği'nin iflası"*, *"genelde emperyalist dünya sisteminin çürümesi ve çözülmesinin bir ifadesi"* (age, Sf: 13) olarak değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmenin bilimsellikle gerçekten hiçbir ilgisi yoktur; bu en iyi halde bir istek-dilek düşüncesidir! Olgu burada söylenenin tersidir: Emperyalist dünya sistemi bir bütün olarak Sovyetler Birliği'ndeki bürokratik devlet kapitalizminin ve bununla bağlantılı olarak "Doğu Bloku'nun çöküşü ile, **tüm dünya pazarlarına sınırsız giriş** imkanına kavuştu. Şimdi emperyalizmin elinde yeniden bölünmemiş, yekpare bir dünya pazarı var. Sovyetler Birliği ve Doğu Blokunun çöküşü emperyalist sistem açısından güçlenme anlamına geliyor. Sovyetler Birliği ile Doğu Blokunun çöküşü, buna ek olarak dünya emekçilerine **komünizmin iflası ve kapitalizmin** ve de serbest piyasa ekonomisinin sosyalizm üzerindeki **zaferi olarak** satılabildi.

Engel'in bir sayfa sonra *"dünya pazarının serbestçe gelişmesi önündeki bazı temel* [bazı temel yerine doğrusu: özsel - ÇN] *engeller kaldırıldığı için..."* ve *"yeni, homojen ve uluslar arası tekeller için oldukça [doğrusu: göreceli olarak - ÇN] serbest girilebilen dünya pazarı"*nın (age, Sf: 13-14) var olduğundan söz etmesi ilginçtir. Bu, çok belirgin bir şekilde daha önce sosyal-emperyalizmin iflasına ilişkin yapılmış olan *"genelde em-*

peryalist dünya sisteminin çürümüşlüğü ve çözülmesinin " ifadesi değerlendirmesi ile hiç örtüşmüyor. Tabii emperyalizmin bir bütün olarak en başından itibaren 'çürüyen, asalak, giderek ölmekte olan kapitalizm' olduğu tespiti, doğru Leninist bir tespit. Ama burada Stefan Engel'i bahsettiği bu değildir. O sistemdeki yeni değişikliklerden söz etmektedir.

Bu zaten kitabın bir diğer zaafıdır: Bir dizi birbirini dışlayan ve/veya birbiriyle çelişen iddialar yan yana veya arka arkaya sıralanmaktadır. Eşini, benzerini arayan bir eklektizmi içermektedir bu kitap.

Girişte devamla şu tezler konmaktadır: *"Uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi, kapitalist üretim tarzının uluslar arası bir nitelik kazanmasının geçici bir doruk noktasını oluşturuyor. Bu, **emperyalist dünya sisteminin gelişiminde yeni bir evreyi** başlatmıştır."* (age, Sf: 13)

Bu sorun alanındaki esas soru şudur:

Emperyalist dünya sistemindeki değişiklikler, bizim niteliksel bir değişim anlamında yeni bir örgütlenmeden söz edebileceğimiz söz etmemiz gerektiği kadar büyük ve böylesine temelli midir? Görüşüme göre, hayır. Biz önceden olduğu gibi şimdi de *"emperyalizm ve proleter devrim(leri) çağında"* yaşıyoruz. Emperyalizmin başlıca çelişkileri, önceden olduğu gibi şimdi de gelişmeleri belirliyor, **emperyalist sistemdeki değişiklikler niceldirler** ve Leninizm dün olduğu gibi bugün de çağımızın Marksizmidir.

"Tanrıların Alacakaranlığı" kitabında bir bütün olarak **ilkesel, nitel değişikliklerden** yola çıkılmaktadır. Ama bu temel yaklaşım eklektik olarak da sulandırılmakta ve gizlenmeye çalışılmaktadır. Engel'in *" emperyalist dünya sisteminin gelişiminde yeni evre"* teziyle aslında nitel yeni bir gelişimden yola çıkıldığı olgudur.

*"Uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesinin özünü, **üretim ve değişim*** [Doğrusu: değiş-tokuş -ÇN] ***ilişkilerinin ulus-devletler tarafından düzenlenmesinin nispeten*** [Doğrusu: … örgütlenmesinin göreceli - ÇN] ***çözülmesi eğilimi*** oluşturuyor. *Bunun yerine, uluslar arası mali-sermayenin egemenliği altında, ülkeler aşırı düzeyde* [Doğrusu: ülke sınırlarını aşan bir şekilde ÇN] *en ileri üretim ve değişim* [Doğrusu: değiş-tokuş - ÇN] *tarzlarının birleştirilmesi geçmektedir."* (age, Sf: 15)

Burada da emperyalizmde baştan beri gözlenen ve gerçekten son on yıllarda çok büyük boyutlara ulaşan onun kendi gelişmesi yeni bir şey olarak analiz edilmektedir.

Tekelci mali sermaye enternasyonaldir, ama o ulusal devletleri kendi çıkarları için kullanmaktadır. Buradaki esas soru berrak bir şekilde yanıtlanmamaktadır: Ulusal-devletler ortadan kalktı mı veya ortadan kalkacak mı? Bunlar artık mali sermayeye gerekli değil midirler? Biz Kuzey Kürdistan/Türkiyeli Bolşevikler bu sorulara berrak bir şekilde cevap verdik. **Emperyalizm var olduğu sürece,o emperyalist "ulusal" devletleri ve bağımlı "ulusal" devletleri onun iktidarının uygulanmasında araç olarak** kullanacaktır. Emperyalizmde ulusal-devletliliğin ortadan kalkması ancak ulusal devletlerin emperyalist sömürünün önünde bir engel olduklarında gerçekleşir. Burada yeni eğilim olarak anlatılanlar hiç de yeni değildir ve emperyalizmin başından beri vardır.

Stefan Engel doğal olarak burada açıkça ulusal devletliliğin çözülmesinden söz etmemekte, bilakis çok dikkatli ve göreceleştirerek *"üretim ve değişim* [Doğrusu: değiş-

tokuş -ÇN] *ilişkilerinin ulus-devletler tarafından düzenlenmesinin nispeten* [Doğrusu: … örgütlenmesinin göreceli - ÇN] *çözülmesi eğilimi"*nden söz etmektedir.

Ama buradaki dikkatli formülasyon da sadece saklama işlevine sahiptir. Peki, *"üretim ve değiş-tokuş ilişkilerinin ulus devletler tarafından örgütlenmesi "* ne demektir? Şimdiye kadar hangi emperyalist veya bağımlı kapitalist devlette *"üretim ve değiş-tokuş ilişkilerinin ulus devlet tarafından örgütlenmesi "* vardı? Hiçbirinde. Bu sadece, sosyalist olan veya kendisine sosyal diyen devletlerde vardı. Eğer bunlar kastediliyorsa, o zaman burada çözülme eğilimi bulunmamaktadır, bilakis bu çözülme çoktan bitmiştir.

Eğer Engel, sermayenin bugün enternasyonal olarak örgütlendiğini ve düne göre daha uluslar arası çapta hareket ettiğini kastediyorsa, bu da **yeni bir** eğilim değildir, nitel değişiklik hiç değildir. Geriye ulus devletlerin "*göreceli* "çözülmesi *"eğilimi"* iddiası kalıyor. Partimizin çeşitli belgelerinde sermayenin muazzam enternasyonalleşmesiyle ulus devletin maddi temellerinin şimdiye kadar olduğundan daha fazla zayıfladığını ortaya koyduk. Bu, ama ulus devletlerin daha şimdiden kendi işlevlerini kaybettikleri ve çözülme içinde bulundukları anlamına gelmiyor.

Kitaba devam edelim: *"Aynı zamanda uluslar arası tekellerin üretim tesislerinde ve bunlara ait özel ekonomik bölgelerde, özellikle tüm dünyayı kapsayan bir uyarlanmış birleşik üretim sistemine bağlı* ***uluslararası sanayi proletaryası*** *oluştu."* (age, Sf: 15-16)

Burada açıkça uluslararası sanayi proletaryasından **sadece proletaryanın** uluslar arası tekeller ve onlara bağlı özel iktisadi bölgelerin üretim tesislerinde çalışan **kesimleri** anlaşılmaktadır. Bununla açık bir şekilde proletaryanın diğer kesimleri uluslar arası sanayi proletaryasına sayılmamaktadır! Buna güya yeni bir gelişme anlamı yüklenildiği zaman, bu mantık tersine çevrildiğinde, ancak bugün enternasyonal bir endüstri proletaryasının ortaya çıkmış olduğu savunulur.

Daha Marks döneminde, Marks için proletarya zaten uluslar arası bir sınıf idi! Her ne kadar örgütü ve mücadelesi ulusal biçimde olsa da, özü itibariyle enternasyonal idi. **Proletaryanın en başından itibaren "ana vatanı" yoktu.** "Yeni ortaya çıkan uluslar arası sanayi proletaryası" teziyle tüm bunlar hasıraltı edilmektedir.

Devam edelim: Tekeller oluşmalarından bu yana, emperyalizmin başlarından beri, sadece yönetim merkezlerinin bulunduğu ülkelerde faaliyet göstermiyor.. Onlar en başından itibaren "uluslar arası"dırlar. Yani ne emperyalist sermayenin, ne de proletaryanın "enternasyonal"liği yeni ortaya çıkmıyor! Uluslar arası Proletarya yeni bir görünüm değil.

Girişte doğru bir şekilde sözde yeni örgütlenmenin *"emperyalist sistemin bir tek sorununu bile çözemeyeceği"* saptanmaktadır. Sonra şu değerlendirmeler yapılmaktadır: *"Tam tersine, onun bu bunalımlı yapısı, daha da* [daha da Almanca orijinal metinde yok - ÇN] *keskinleşip derinleşmiştir. Böylelikle* ***yeni, uluslar arası yapısal*** *bir* ***bunalım*** *gelişerek üçüncü binyılın başlangıcında tüm dünyayı kapsayan bir aşırı üretim krizinin motoru haline geldi."* (b.y.y. age, Sf:16) *"Üçüncü binyılın başlangıcında dünyayı kapsayan aşırı üretim krizi"*nin çok kısa bir süre sürdüğü ve aşılmış göründüğü olgudur.

Uluslar arası yapısal kriz ile ilgili olarak, eğer bu kavram doğru kullanılırsa, yeni bir şey değildir. Kapitalizm yapısal olarak krizi kendi içinde barındırır!

"Yeni sömürgecilik sistemi giderek daha derin bir bunalıma düştü." (age, Sf:16)

Yeni sömürgecilik ile ilgili olarak biz geçen yüzyılın doksanlı yıllarından bu yana

önceki on yıllara oranla emperyalizm açısından daha az zorluklar görüyoruz.

"Küresel çevre bunalımı tehdit edici bir çapta [doğrusu: şekilde -ÇN] *keskinleşti."* (age, Sf: 17). Bu gerçekten doğrudur. Emperyalizmde **çevrenin imha edilmesi**nin çapı **yeni** bir **gelişme**dir; burada nicelik niteliğe dönüşmeye başlıyor. Fakat burada söze edilen bağlantıda bu, belirleyici önemde değildir.

*"**Artan kitlesel işsizlik**, eksik istihdam ve yoksulluk, kitlesel çapta küçük köylülerin maddi yaşam koşullarının tahrip edilmesi, dünya çapında kitlelerin yaşam ilişkilerini* [doğrusu: koşullarını -ÇN] *sarsmaktadır."* (b.y.y. age, Sf:17)

Tüm bunlarda yeni olan nedir? Kitlesel işsizlikten, yoksulluktan, küçük köylülerin imha edilmesinden vs. yoksun bir kapitalizm zaten ne zaman vardı ki?

*"**Burjuva aile düzeninin kronik bunalımı,** uluslar arası bir gelişim* [doğrusu: görünüm -ÇN] *haline gelmiştir."* (b.y.y. age, Sf:17) Burada söylenenler neyin nesi? Yeni, sosyalist bir dünya için bilimsel bir gerekçelendirme böyle mi olmalı? Burjuva aile düzeni kronik bir kriz içinde! Onu mu kurtaracağız!?

"Ulusal ekonomilerde az çok belirginleşen ekonomik sarsıntılar tüm ülkelerde gizli siyasi bunalımları keskinleştirmektedir." (age, Sf:17) Yani tüm ülkelerde keskinleşen **gizli siyasi krizler** hüküm sürmektedir. Bu, titiz bilimsellik adına öne sürülmektedir.

Katı, ama gerçek olgular başka bir dil konuşmaktadır: İkinci Dünya Savaşının sona ermesinden bu yana emperyalist metropollerdeki burjuvazi gerici burjuva-demokratik araçlarla yönetmek ve hüküm sürmekte pek büyük zorlukla karşılaşmadı. **Bugün yer kürede proletaryanın iktidarı elinde bulundurduğu tek bir ülke bile yoktur**. Dünya ülkelerinin çoğunda Marksist-Leninist parti ve grupların **emekçi sınıflar içinde hiçbir kitlesel nüfuzu yoktur**. Hükümetlere, burjuva parti ve siyasetçilere karşı halk hareketleri sistem tarafından emilmekte zararsız hale getirilmektedir. Bu durumda genel olarak 'keskinleşen gizli bir siyasi kriz'den söz etmenin Marksist-Leninist bilim ile pek ilgisi yoktur.

Girişte doğru bir şekilde şu tespit ediliyor:

"Köklü bir çözüm doğrultusundaki nesnel dürtüler kapitalist toplum düzeninin dar sınırları içinde elbetteki yerine gelmeyen bir hayal kalacaktır. Son tahlilde tek çıkış yolu, uluslar arası çapta ve devrimci bir altüst oluş temelinde sosyalist bir toplum sistemi doğrultusunda düşünülebilir." (age, Sf:17)

Bununla ilgili olarak da yukarıdaki bu genel doğru ifadenin kapitalizmin ortaya çıkışından beri geçerli olduğuna sadece değinip geçelim!

Girişte devamla:

*"Emperyalist dünya sistemine damgasını vuran şey, **bütün temel çelişkilerin kapsamlı bir şekilde keskinleşmesi** ve istikrarsızlığının büyümesidir. Bu, 1990'lı yılların başından beri **Kapitalizmin Genel Bunalımının 5. Aşaması**ndan bahsetmemizi doğru kılıyor* [doğrusu: bahsedilmesini haklı kılıyor -ÇN]." (age, Sf:17) Yani: Stefan Engel'e göre 1990'lı yıllarından başından beri kapitalizmin genel krizinin bir yeni, 5. Aşamasında bulunuyoruz.

Burası ile ilgili sadece şu kadar: **a)** "Kapitalizmin genel krizi" teorisi 1920'li yıllarda geliştirildiğinde bu teori, Ekim Devriminin zaferi ve emperyalizmin etki alanı dışındaki güçlü sosyalist bir iktidarın varlığı ile de gerekçelendirildi.

Bu anlamda, sosyalist bir dünyayı bir kenara bırakalım, bir tek sosyalist devletin

bile bulunmadığı günümüzde genel kriz çıkış noktası alınamaz. Bu problem Stefan Engel tarafından bir kez bile görülmüyor.

Bugün kapitalizmin genel bunalımından ancak **kapitalizmin kendisinin, emperyalist aşamasında tümden sistem olarak** üretici güçlerin serbestçe gelişmesinin önünde bir engel haline gelmiş olması anlamında söz edilebilir. Bu ise, Lenin'in saptadığı ve pratiğin kanıtladığı gibi üretici güçlerin geçici olarak hızlı bir gelişmesini dışlamaz. Kapitalist-emperyalist üretim ilişkileri (mülkiyet ilişkileri) üretici güçler ile tam uyum içinde değildirler. Emperyalizm asalak, çürümekte, giderek ölmekte olan kapitalizmdir. Ancak bu,'aşama teorisyenleri'nin kastettikleri şey değildir!

1990'lı yılların başından beri görünen odur ki, emperyalizm proletarya ve emekçilerin kapitalizmin temellerine yönelmiş olan ilk saldırısını atlatmıştır. Geçen yüzyılın doksanlı yıllarının başından bu yana yeryüzünde artık bir tek sosyalist devlet bile –en geç tarih olarak aldığımızda 'son kaleler' Çin Halk Cumhuriyeti ve Arnavutluk Halk Cumhuriyeti'nin geçen yüzyılın yetmişli yıllarının sonlarında yozlaşmasından bu yana– yoktur . Bu kadar da değil, bunun yanında batılı "klasik" emperyalistlerin girmeye zorlandıkları, kendi içinde bütünlüklü ikinci bir 'revizyonist dünya pazarı' da artık yoktur. Şimdi artık tüm dünya pratikte emperyalist tekeller için yeniden açık pazar alanı haline geldi. **Emperyalizm şimdiye kadarki tarihinde asla böylesi bir yaygınlaşma ve güce ulaşmamıştı.** Dahası revizyonistlerin sayesinde eski sosyalist devletlerin yozlaşması ve revizyonistlerin tümüyle iflası ile sosyalizm de emekçi kitleler indindeki itibarını kaybetti. Böylesi bir durumda sözüm ona günbegün keskinleşen genel bunalım üzerine masallar anlatmak, olguları es geçmek demektir.

b) Stefan Engel'in önceki '4 aşama'dan tam olarak ne anladığını bilmiyoruz. Ama en azından Marksist-Leninistlerin ilk iki aşamayı ve revizyonistlerin üçüncü aşamayı nasıl tanımladıklarını biliyoruz. Aşamalar için çıkış noktası genel kriz teorisi idi. Kapitalizmin genel krizi Birinci Dünya Savaşı ile başladı. Bununla ilgili olarak Komünist Enternasyonal'in Programında şöyle deniyor:

"En büyük kapitalist devletlerin dünyanın yeniden paylaşılması uğruna emperyalist mücadelesi birinci emperyalist dünya savaşına (1914-1918) yol açtı. Bu savaş dünya kapitalizminin tüm sistemini sarstı ve bununla onun ***genel*** *krizini başlattı "* [3]

Birinci Dünya Savaşının en önemli sonucu emperyalist zincirin en zayıf halkasından, Rusya'da kırılması ve Ekim Devriminin zaferi idi. Bununla bundan sonraki gelişmeyi belirleyici bir şekilde etkileyen' sosyalist devlet ile kapitalist kamp' arasındaki yeni bir temel çelişki ortaya çıktı.

Komintern-Programında şunlar saptanır:

"Emperyalist savaşların (1914'den 1918'e kadarki dünya savaşı) ve o zamanların Çarlık İmparatorluğu'ndaki işçi sınıfının Ekim Zaferinin beraberinde getirdiği ilk sonuç dünyanın birbirlerine esas olarak düşman iki kampa bölünmesiydi: ***Emperyalist devletlerin kampı ve Sovyetler Birliği'ndeki proletarya diktatörlüğünün kampı.*** *Sınıf yapısındaki ve devlet iktidarının sınıfsal niteliğindeki farklar, iç-ve dış siyaset, iktisat ve kültür politikasının hedeflerindeki ilkesel farklılık, esas olarak çeşitli gelişme yönü - tüm bunlar kapitalist dünyayı muzaffer proletarya devleti ile şiddetli çelişki içine sokmaktadır. Eskiden yekpare olan dünya ekonomisinin çerçevesi içinde şimdi iki uzlaşmaz sistem birbirleriyle mücadele etmektedirler: Kapitalizm ve sosyalizm. (…) Sovyetler Birliği'nin tüm dünyanın*

emekçi ve ezilen kitleleri arasındaki nüfuzu ile birlikte varlığı daha şimdiden dünya kapitalizmi sisteminin derinlemesine krizinin ve sınıf mücadelesinin şimdiye kadar asla görülmemiş bir şekilde yayılması ve keskinleşmesinin en açık ifadesidir. … Böylece emperyalist savaşların ilk sonucundan çapı ve önemi bakımından dünya tarihinde yeni bir temel çelişki ortaya çıktı – ***Sovyetler Birliği ile kapitalist dünya arasındaki çelişki."*** (age, Sf: 59)

Bu gelişmelere bağlı olarak, Birinci Dünya Savaşının başlangıcından İkinci Dünya Savaşına kadarki dönem kapitalizmin genel krizinin **birinci aşaması** olarak adlandırıldı. Genel bunalımın temel belirtilerinden biri açıkça Ekim Devriminin zaferi ile gerçekleşen *"dünyanın iki sisteme – kapitalist ve sosyalist – bölünmesi ve bunlar arasındaki mücadele…"* [(4)]dir.

İkinci Dünya Savaşı daha sonra kapitalizmin genel krizinin **ikinci aşaması**nı başlattı. Bununla ilgili olarak Politik Ekonomi Ders Kitabında şunlar deniyor:

"Kapitalizmin genel krizi Birinci Dünya Savaşı döneminde başları ve özellikle Sovyetler Birliği'nin kapitalist sistemden kopuşu sonucunda kendisini geliştirdi. Bu, kapitalizmin genel krizinin birinci aşaması idi. İkinci Dünya Savaşı döneminde kapitalizmin ***genel krizinin ikinci aşaması****, özellikle Avrupa ve Asya'daki halk-demokratik ülkelerin kapitalist sistemden kopuşundan sonra patlak verdi."* (b.y.y. age, Sf:300)

"İkinci Dünya Savaşı döneminde, özellikle Avrupa ve Asya'daki halk-demokratik ülkelerin kapitalist sistemden kopuşundan sonra bu krizin devam eden derinleşmesi ve kesinleşmesiyle belirleyen kapitalizmin genel krizinin ikinci aşaması kendisini geliştirdi." (age, Sf: 319)

Bu **ikinci aşama**nın temel bir belirtisi iki kampın oluşmasıdır. Emperyalizmin karşısında artık sadece güçlü bir sosyalist devlet durmamakta, bilakis sosyalist Sovyet Birliği ile Avrupa ve Asya'daki halk –ve yeni demokratik devletlerden oluşan sosyalist bir kamp durmaktadır. Bununla emperyalist dünya pazarı da küçüldü. Buna paralel olarak bir de sosyalist dünya pazarı meydana geldi. Bununla ilgili olarak Stalin şunları tespit etti:

"Birbirine karşıt iki kampın varlığının ekonomik sonucu, yekpare, her şeyi kapsayan dünya pazarının dağılmış olması ve bunun sonucu olarak şimdi yine birbiri karşısında duran iki paralel dünya pazarının bulunmasıdır." [(5)]

Bu ikinci aşamanın bir diğer temel göstergesi emperyalizmin sömürgeci sisteminin gerçekten dağılmasıdır. ***(Politik Ekonomi, Ders Kitabı I, Sf:321)***

Kapitalizmin genel krizinin bu ilk iki evresinin (veya aşamasının) bu biçimde dönemselleştirilmesi gayet anlaşılırdır ve doğrudur. Burada İki dünya savaşı bu aşamaları başlatıyor ve gelişmelerde belirleyici değişiklikler söz konusu..

Komünist ve işçi partileri temsilcilerinin **1960** Moskova Görüşmeleri Deklarasyonu'nda ***'genel krizin yeni aşaması'ndan*** söz edilmektedir. Fakat bu sözde yeni aşamayı neyin belirlediği artık anlaşılabilir değildir. Bu yeni aşama tanımlaması esas olarak –üzerinin çok iyi örtülmüş olduğu kabul edilmeli – 'sosyalizme barışçıl geçiş' revizyonist tezinin bir gerekçelendirilmesidir.

Komünist ve işçi partilerinin 1960 Moskova Deklarasyonu'nda yeni aşama şöyle ilan ediliyor: *" … tüm bunlar* ***kapitalizmin genel krizinin gelişmesinin yeni bir aşamaya girdiğinin*** *kanıtlarıdır. Onun(krizin –ÇN) bir dünya savaşı bağlamında ortaya çık-*

mış olması değil, bilakis her iki sistemin rekabet ve mücadelesi, güçler dengesinin gittikçe çok daha değişikliklerle sosyalizm lehine koşullarında, - barışsever güçlerin barışçıl bir arada yaşamanın gerçekleşmesi ve sağlamlaşması için başarılı mücadelesinin emperyalistlere dünya barışını onun saldırgan davranışları ile bozmasına izin vermediği - koşullar altında emperyalizmin tüm çelişkilerinin sert bir şekilde tırmanması koşullarında, geniş kitlelerin demokrasi, ulusal kurtuluş ve sosyalizm için mücadelesinin yükselişi koşullarında ortaya çıkması bu aşamanın özgüllüğünü oluşturmaktadır. "[6] Modern revizyonistler, bu yeni aşamayı Moskova Deklarasyonunun aynı gerekçeleriyle kapitalizmin genel krizinin üçüncü aşaması olarak açıkladırlar. [7]

Görüşüme göre zaten bu "yeni, üçüncü aşama belirlemesi" artık Marksist-Leninist değildir. 4. Aşamanın ne zaman başlayacağını ve bunu nasıl gerekçelendirdiklerini aşama teorisyenleri açıklamak zorundadırlar. Bu yeni dönemleştirme çabalarının, dünyadaki gerçek durumu açıklamaktan çok kafa karıştırdığı görüşündeyim.

"Tanrıların Alacakaranlığı" kitabında devamla şunlar deniyor:

*"Üretici güçlerin gelişimi, uluslar arası sınıf mücadelesinin[daha yüksekçe – Türkçe çeviride yok -ÇN] gelişmesinde gözle görülür ifadesini bulan **yeni bir tarihi dönüşüm aşamasını başlatmıştır.** (…) Emperyalist merkezlerde yıllardır süregelen göreli sükûnetten sonra işçi sınıfının sınıf bilinci geniş çapta uyanmıştır. Başta Latin Amerika'da olmak üzere, emperyalizm tarafından yeni-sömürgeci yöntemlerle sömürülüp ezilen birçok ülkede toplumsal istikrarsızlıklar öylesine gelişmiştir ki, **ülkelerin sınırlarını aşan devrimci kızışma*** [doğrusu: ***mayalanma,*** ayrıca ***süreci*** – sözcüğü de Türkçe çeviride yok - ÇN] *oluşmuştur. Dünya çapında bir "anti-globalleşme", çevre ve barış hareketi, uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesinin insanları aşağılayıcı sonuçlarına ve buna bağlı olarak gelişen siyasi düzensizliğe karşı mücadele veriyor."* (age, Sf: 17-18)

Uluslar arası alanda, ve bir bütün olarak alındığında 'enternasyonal sınıf mücadelesi'nin "daha yüksekçe gelişmesi" tespitinin olgularla ve bilimle hiçbir ilgisi yok ama dilek ve isteklerle çok fazla ilgisi var. Ne zamandan ve neyden 'daha yüksekçe?'

Bir bütün olarak bugün **uluslar arası sınıf mücadelesinin**, örneğin **20. Yüzyılın altmışlı, yetmişli, seksenli yıllarından çok daha zayıf gelişmiş konumda bulunduğu** olgudur.

Burjuvazinin neredeyse her yerde saldırı halinde bulunduğu olgudur. Hemen hemen her ülkede emekçilerin ekonomik ve siyasi haklarına geniş cephede ve yoğun bir şekilde saldırılmaktadır. Bu saldırılar ile karşılaştırıldığında direniş ve karşı koyma, şimdi tırpanlanan hakların korunması uğruna mücadele bile (yani salt savunmacı mücadeleler bile!) hiçbir şekilde yeterli değildir.

Emperyalist merkezlerde göreceli sükûnet yıllarından sonra işçi sınıfının sınıf bilincinin "geniş cephede uyandığı (bu biçimdeki bir genelleştirme de doğru değil değildir. örneğin Avrupa'da: İtalya ve Fransa'da her zaman oldukça militan mücadeleler de vardı… Almanya ve kuzey ülkeleri, İsviçre ve Avusturya göreceli olarak sakindi) iddiası olguları olduğundan iyi göstermektedir. İşçi sınıfının **aslında kendinden sınıf olarak bile** kavramadığı ve buna uygun davranmadığı olgudur. Sendikaların üye sayısı korkunç bir gerileme içindedir. Mücadelelerin büyük bölümü savunmacı vs. olup saldırıda olan sınıf mücadeleleri değildirler.

Yeni sömürgesel tarzda sömürülen ve ezilen ülkelerdeki kurtuluş hareketleri ve sınıf mücadelelerine gelince,bunlar emperyalist merkezlerdekilerden **daha yüksekçe gelişmiştir.** Ama bu hareketlerin bir çoğu bağlamında, bunların sonunda emperyalist sistemin çerçevesinde hareket ettikleri de saptanmak zorundadır.

Sözü edilen 'anti-globalleşme'-, barış- vs. konularındaki sivil toplum hareketleri çoğunlukla sistemin çerçevesi içinde sağlamca yerini almıştır. Bugün çoğu ülkelerde kadın-erkek komünistlerin kitle hareketleri içinde kural olarak ne yazık ki bırakalım belirleyici veya önder rolü oynamayı neredeyse hiç veya hiç önemli rol oynamadıklarına değinmeksizin, her kim bugün uluslar arası sınıf mücadelesinin daha yüksekçe derecede gelişiminden bahsediyorsa, o önümüzde duran **görevlerin büyüklüğünü görmemektedir.**

"Yeni" sonuçlar hakkında AMLP'nin kurucusu Willi Dickhut alıntılanıyor: *"Willi Dickhut 1990'lı yılların başında, kapitalist üretimin uluslararasılaşmasına verilmesi gereken cevabın **uluslar arası devrim** olduğu şeklindeki öngörülü tezini ortaya koymuştu. Böylesi bir devrimin maddi* [maddi sözcüğü Almancada yok -ÇN] *temeli, uluslar arası proletaryanın, emperyalizme karşı mücadelede proleter ve proleter olmayan kitleler karşısında önder rolünü oynaması zorunluluğunda yatmaktadır."* (age, Sf: 18)

Burada "uzak görüşlü tez" olarak propaganda edilen şey, yine yeni değildir; çünkü proletarya ortaya çıkışından bu yana enternasyonaldir. Proletaryanın sermayeye karşı mücadelesi, her ne kadar ulusal-devletsel çerçeveye göre ulusal yürütülse de özü itibariyle enternasyonaldir.

Proletaryanın emperyalizme yanıtı uluslar arası proleter dünya devrimi idi!

Lenin'in "Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Olarak Emperyalizm" yazısını veya Komintern Programını okuyan herkes bunu tespit edebilir. Yani "enternasyonal proleter devrimi" herhangi bir yeni gelişmeye,herhangi bir yeni yanıt değildir! Veya, bu tez uluslar arası proleter devrimi **– dünya çapında aynı anda yoğunlaşmış bir eylem olarak -** birçok ülkede hatta tüm ülkelerde devrim olarak kavrıyorsa yenidir. Bu Lenin'in proleter devrimleri önce tek tek ülkelerde ulusal-devlet çerçevesinde gerçekleşeceği tezinin değiştirilmesi anlamına gelir ve bu yanlıştır!

Bu tez, Stefan Engel'in enternasyonal proletaryadan yalnızca metropollerdeki ve özel ekonomik bölgelerdeki proletaryayı anladığı ile bağlantı içinde ele alındığında iki kez yanlıştır.

Bugün sosyalizm için maddi koşullar doğal olarak çok daha olgunlaşmış durumdadır. Ama bu, koşullarda nitel bir değişiklik anlamına gelmiyor. Daha Komünist Enternasyonal'in 1928 Programında şu saptanmıştı:

"Emperyalizm, dünya kapitalizminin üretici güçlerini yüksek düzeyde geliştirmiştir. Toplumun sosyalist örgütlenmesi için tüm maddi önkoşulların yaratılması tamamlanmıştır." (Sf: 53, Alm., Türkçesi: 1928 Komünist Enternasyonal Programı, Sf: 20, İnter Yayınları, Ekim 2001, İst.) İşte Engel'in "yeni aşaması" ve Dickhut'un "uzak görüşlü tezi"nin hali böyledir.

Kitabın Birinci Bölümü
"I. Emperyalizmin Politik Ekonomisindeki Esas Değişiklikler"

(Çeviri yanlış.. Doğrusu ÖZSEL değişikliklerdir. ÇN)

Burada esas soru, emperyalizmin politik ekonomisinde özsel olanın ne olduğu, bu kitapta sözü edilen değişikliklerin gerçekten özsel yani emperyalizmin özüne, emperyalizmin politik ekonomisin özüne ilişkin nitel değişiklikler mi,yoksa kısmen çok önemli, büyük değişiklikler olmasına rağmen emperyalizmin özünde bulunan nicel gelişmeler ve değişiklikler mi olduğu sorusudur.

Kitabın birinci bölümünün başlığı açık bir şekilde "emperyalizmin politik ekonomisindeki özsel ", yani nitel "değişiklikler"den söz ediyor.

Bu "özsel değişiklikler" in gerekçelerine yakından bakalım.

"Tanrıların Alacakaranlığı" kitabının I. Bölümü çerçevesinde "Emperyalizmin Politik Ekonomisindeki Özsel Değişiklikler" başlığı altında

"Uluslar arası Tekellerin Oluşması"

ele alınmaktadır. Uluslar arası tekellerin oluşmasını özsel bir yenilik olarak ortaya koymak açıkça ve temelden yanlıştır.

"Uluslar arası tekellerin Oluşmasının Temeli" (age, Sf: 17-18) [Doğrusu: Temelleri - ÇN]'nde bizzat Stefan Engel, tekellerin kapitalizmin gelişme yasalarına uygun olarak, deyim yerindeyse kendi gidişatı içinde geliştiklerini, tekellerin aynı zamanda sermayenin enternasyonalleşmesi anlamına geldiğini, *"uluslar arası tekellerin"* emperyalizm ile birlikte oluşmaya başladıklarını getiriyor. Bu gelişmede bir yenilikten söz edilecekse,yeni olan şey, en fazla tekellerin enternasyonalleşmesinin kapsamı ve boyutlarıdır.

Willi Dickhut'u tekelci devlet kapitalizmi teorisinin ustası olarak gören Stefan Engel ondan sürekli alıntılar yapıyor, Yine ondan yaptığı bir alıntıya dayanarak *"tekellerin sahip oldukları egemenlik konumu … doğal olarak **kapitalist üretim ilişkilerini"*** (age, Sf: 23) [Kitabın Türkçe çevirisinde 'kapitalist' sözcüğü yok - ÇN] değiştirdi." tezini getiriyor.

Engel için *"doğal"* olan şey, Marksizm-Leninizm'e göre açıklanmaya muhtaçtır. Tekelci kapitalizm artık kapitalizm değil midir? Tekelci kapitalist üretim ilişkileri artık kapitalist üretim ilişkileri değil midirler? Görüşümce bu basit soruların basit yanıtı vardır: Hayır. Tabii ki tekelci kapitalizm de kapitalizmdir. Tekelci kapitalizmde de hukuksal ifadesi mülkiyet ilişkileri olan üretim ilişkileri kapitalisttir. Üretim araçları üzerindeki mülkiyete kapitalistler sahiptir. İşçilerin ürettiği artı-değere kapitalistler el koymaktadır vs.

Kapitalist üretim ilişkilerinin,tekellerin egemen konuma gelmesiyle nasıl doğal bir değişime uğradığı sorusunu Stefan Engel, yine Dickhut'tan bir alıntıyla yanıtlıyor: " *Tekelci kapitalizmde artık genelde kapitalizmin değil, sadece* [doğrusu: bilakis – ÇN] *tekelci sermayenin çıkarları belirleyici bir önem taşımaktadır* [doğrusu: önemdedir - ÇN]." (age, Sf: 23)

Burada esas olarak yeni gelişmeleri inceleme ve açıklama adına **Marksist-Leninist devlet teorisi** tümden tersyüz edilmektedir. Dickhut'a – ve doğal olarak da Stefan

Engel'e göre – tekelci kapitalizmin devleti artık **"Tasavvur edilen bir Tüm kapitalist "** (K. Marks) değildir, yani burjuvazinin elinde bir bütün olarak kapitalist sınıfın çıkarlarını proletarya ve emekçilere karşı korumak için bir araç, bilakis şimdi o en iyi halde "Tasavvur edilen bir Tüm Tekelci kapitalist" tir. Tekelci devlet kapitalizminde – bu anlayışa göre – devlet, **kapitalist sınıfın tekelci olmayan kesimlerinin** çıkarlarını artık temsil etmemektedir! Dickhut'a göre şimdi artık yalnızca tekelci sermayenin çıkarları söz konusudur! Bir bütün olarak Kapitalizmin değıil, yalnızca tekelci kapitalizmin çıkarları!

Stefan Engel'in ustası Willi Dickhut'a mal ettiği bu teori aslında onun değil, bilakis modern revizyonist teorisyenlerin,1960'lı yıllarda geliştirdikleri, eseridir.

Devlet ve tekellerin iç içe girdiğine ve bir devlet kapitalizminin ortaya çıktığına dikkat çeken bizzat Lenin idi. O "Savaş ve Devrim"de şöyle yazdı: *"Eski kapitalizmi, serbest rekabet çağının kapitalizmini devasa tröstler, sindikatlar* [belli branşlara hâkim holdinglerin kendi aralarında anlaşarak piyasadaki fiyatları belirleyen örgütleri - ÇN] *ve karteller değiştirdi. Bu grup kapitalist üretimin devletleştirilmesi, milyonlarca insanı devlet kapitalizminin tek bir örgütü içinde kapsayan kapitalizmin devasa gücü ile devletin devasa gücünü tek bir mekanizmada birleştirmesi için temelleri geliştirdi. İşte ekonominin tarihi, hiç kimsenin es geçemeyeceği birçok on yıllar boyunca diplomasinin tarihi budur."* **(Lenin, Eserler, cilt 24, Sf: 401**, Alm.**)**

Lenin, devlet kapitalizmini devlet ve tekellerin birliği olarak gördü; ama bundan kapitalist devleti artık bir bütün olarak sermayenin devleti olmaktan çıkaran bir teori geliştirmedi!

"Tekeller kendilerini devlete tabi kılmışlardır" tespitini yapan Stalin de bundan devletin şimdi artık tüm kapitalist sınıfının çıkarlarını savunmadığı teorisini çıkarmamıştır.

Bu teoriyi (Stamokap teorisi) 1960'lı yıllarda revizyonist teorisyenler gündeme getirmişlerdir. Tekelci devlet kapitalizmi, kapitalizmin yeni bir aşaması olarak ilan edildi. Reavizyonistlyere göre bu yeni aşamada artık bazı eski Marksist-Leninist tezler geçersiz hale gelmişti, tarihsel olarak miadını doldurmuştu. Bu teoriye göre devlet artık "tasavvur edilen bir tümkapitalist" değildir. Devlet şimdi artık **sadece** tekelci burjuvazinin çıkarlarını, kapitalist sınıfın tekelci olmayan kesimleri karşısında da savunmaktadır. Böylece burjuvazinin tekelci olmayan kesimleri potansiyel **müttefik olarak** görülürken emperyalist ülkelerde **devrimin "anti-tekelci "** bir **aşaması** sihirli bir değnekle ortaya çıkarıldı. Dahası doğal olarak bu aşama "barışçıl", parlamenter yolla gerçekleşebilirdi! [8]

Stefan Engel sonra kendisinin uluslar arası sermayenin yeniden örgütlenmesi olarak ve kapitalizmin genel krizinin deyim yerindeyse yeni, 5. aşaması olarak tanımladığı şeyi şöyle toparlıyor: "(Çok uluslu holdingler– YN) *daha 1997'de dünya üretimindeki paylarını yüzde 25'e yükseltmişlerdi. Lenin tekellerin 'kapitalizmden daha yüksek bir düzene geçiş' anlamına geldiğini ortaya çıkarmıştı.Aynen bunun gibi, uluslar arası süper tekellerin (S.Engel burada "Übermononopol kavramını kullanıyor.Bunun tam Türkçesi TekelÜzeri /Tekelden de öte vs. dir.Çevirenler bunu Türçeye Süper tekel olarak çevirmişler ÇN) kapitalist dünya üretimi üzerindeki hâkimiyetleri de, beraberinde* ***yeni ve yüksek*** [doğrusu: daha yüksekçe - ÇN] ***bir düzeyi*** *getirdi. Ve böylece* ***uluslar arası kapitalist üretimin*** *kapsamlı bir şekilde* ***yeniden örgütlenmesi*** *gündeme oturdu.*["gündeme oturdu" yerine doğrusu: gerçekleşti -ÇN]" (age, Sf: 28)

Yani daha açıkçası: Stefan Engel'in tezine göre şimdi "yeni, daha yüksekçe" bir "düzen"de yaşıyoruz! Bu daha yüksekçe düzen kapitalist üretimin yeniden örgütlenmesiyle ortaya çıktı ve tekellerin egemenliği zamanından özsel olarak başka bir şeydir! Bu yeni düzen uluslar arası süper tekellerin kapitalist dünya üretimi üzerindeki egemenliği ile oluşmuştur!

Bu tezlere nereden bakarsanız bakın bunların bilimsellikle ve Marksizm-Leninizm ile fazla bir ilgisi yoktur.

Mali sermayenin enternasyonalleşmesinin çok ilerlemiş olduğu olgudur. Uluslar arası, çok uluslu holdinglerin dünyaya hükmettiği olgudur. Aynı şekilde bunların hepsinin **emperyalizmin gelişmesinin bütünüyle normal gidişatı** olduğu **ve emperyalizmin özünün değişmediği** de olgudur.

Stefan Engel'in burada Lenin'i kendisinin yanlış tezleri için baş şahit olarak kullanma çabası da bütünüyle yersizdir. Lenin, aslında tekellerin kapitalizmden daha yüksek bir düzene geçiş olduğundan söz etmemektedir. Tersine O, tekellerin serbest rekabetçi kapitalizmden, onun yasallığı içinde çıkıp,geliştiğinden ve belirleyici hale geldiğinden, kapitalizmden daha yüksek bir düzene geçiş için şartları olgunlaştırdığından söz etmektedir. Tekelci kapitalizm= emperyalizm, Lenin için *"Çürüyen, asalak, ölmekte olan kapitalizm"* dir. O (kapitalizm – ÇN) *"kapitalizmin en yüksek ve son gelişim aşaması"*dır. Tekelci aşamasındaki kapitalizm, yani emperyalizm *"proletaryanın sosyal devriminin arifesidir."* Bu anlamda tekeller kapitalizmden **daha yüksek bir düzene, sosyalist bir düzene** geçişin şartlarınıolgunlaştırmıştır. Lenin'in kast ettiği ve söylediği budur!

Oysa Stefan Engel için uluslar arası süper tekellerin egemenliği, yeni, daha yüksek bir düzendir! O (Stefan Engel –ÇN) bu gelişmede özsel olarak yeni bir şeyi ve kapitalist üretim ilişkilerinde nitel bir değişikliği görüyor. Ona göre deyim yerindeyse, serbest rekabetçi kapitalizm devri, emperyalizm devri ve **şimdi de** uluslar arası kapitalist üretimin **yeniden örgütlenme devri** vardır!

Bu değişiklikte nitel bir değişiklik gördüğünü yanlış anlaşılmayacak bir şekilde şöyle ifade ediyor: *"Elbette tekeller için 'dünyanın bir sürü ülkelerinde ürettirmek' yeni değildi. Bu, onların oluşumlarından bu yana, gelişmelerinin başlıca momentini oluşturuyordu. Ancak böylesi faaliyetlerin* ***esas yan*** *haline gelmesi, uluslar arası üretim ve dünya pazarının her bir ülkenin ekonomik gelişmesine belirleyici ölçüde damgasını vurması ve günümüzde dünya ekonomisinin uluslar arası süper-tekeller tarafından denetlenmesi,* ***toplumsal gelişmede nitel bir değişme*** *anlamına gelir."* (age, Sf: 30)

Bununla şimdi esas olarak emperyalizmden **nitel olarak başka** bir şeye vardık! Her ne kadar Stefan Engel başka yerlerde bizim eskiden olduğu gibi şimdi de emperyalizm çağında bulunduğumuz üzerine yemini billâh ediyorsa da bu, yeminler burada yapılan tespiti ortadan kaldırmıyor, bilakis bu saptamayı en iyi halde eklektik bir biçimde sulandırıyor.

Daha sonra 'uluslar arası üretimin' yani Stefan Engel'in anladığı biçimiyle çok uluslu holdinglerin üretiminin ekonomide belirleyici hale geldikleri tezi sayılar ve grafiklerle kanıtlanmaya çalışılıyor.Bu tez, ama ekonomiden biraz anlayan herkesin olgu olarak saptadığı bir tezdir. Bu tespiti zaten çoğu burjuva ekonomistler de yapıyor. Daha ötesi birçok burjuva ekonomist gerçekleşmekte olan değişiklikleri nitel değişiklikler olarak görüyorlar!

Engel'in hatası da değişiklikleri emperyalizmdeki nitel değişiklikler olarak yorumlamasında yatmaktadır. Emperyalizmin tek bir çelişkisi bile çok uluslu holdinglerin ekonomide artık belirleyici unsurlar haline gelmeleri ile çözülmedi, değişmedi. Emperyalizmin başlıca çelişkileri varlığını ve etkisini aynen sürdürmektedir!

Uluslar arası bir sanayi proletaryasının oluşması" adlı dördüncü alt başlıkta

Engel, uluslar arası tekellerin oluşmasıyla ve onların buna bağlı olarak dünya pazarındaki egemen rolü ile *"aynı zamanda **uluslararası** bir **sanayi proletaryası"*** (age, Sf: 79) nın doğduğu tezini koyuyor. Yani onun için uluslar arası sanayi proletaryası yeni bir fenomendir. Bu enternasyonalleşme olayına çok darlaştırılmış bir biçimde yaklaşan, Marksizm-Leninizm ile alakası olmayan bir bakıştır.

Proletarya ortaya çıkışından beri özü itibariyle enternasyonal idi ve enternasyonaldir! Proleter enternasyonalizmi idealist bir çağrı değildir. Onun maddi temeli tüm ülkelerin proletaryasının sömürülmesinde ve onların maddi olarak benzer yaşam koşullarında yaşamasında yatmaktadır. Yekpare uluslar arası bir sınıf olarak onların, tüm ülkelerin proleterlerinin sadece enternasyonal sınıf mücadelesi içinde ortak yenebileceği ve yeneceği ortak düşmanları vardır. Tek tek her ülkenin proletaryası önce kendi ülkesinde "kendi" burjuvazisine karşı mücadele etmek ve yenmek zorunda olsa da, bu, proletarya ve onun mücadelesinin enternasyonal olmadığı demek değildir. Bunların hepsi daha komünistlerin ilk bilimsel programı Komünist Manifesto'da okunabilir!

Komünistler açısından emperyalizmde gerçekleşmekte olan gelişmeler ve değişiklikler bütün ülkeler proletaryasının birleşmesi için **koşulları gittikçe daha da olgunlaştırmaktadır**; ne fazlası ne de eksiği.

Stefan Engel, "uluslar arası bir proletaryanın " şimdi yeni ortaya çıktığı tezini – emperyalizmin politik ekonomisindeki özsel değişikliğin sonucu olarak! - koyarken, şimdiye kadar aslında proleter enternasyonalizminin maddi bir temele de sahip olmadığını ilkesel olarak savunur duruma düşmektedir! Bu ise ılımlı söylenirse saçmalıktır!

Bu alt başlıkta gerçek gelişmeler olgular olarak da yer yer doğru bir şekilde yansıtılmamaktadır.

Bu her şeyden önce

"Sanayi proletaryasının dünya çapında denkleşmesi eğilimi"

ara başlığı için geçerlidir.

Burada diğerlerinin yanında şu olgu iddiaları ileri sürülüyor:

"Uluslar arası tekeller, günümüzde değişik ülkelerde dünya çapında denenmiş aynı yöntemlerle çalışmaktadırlar. Çalışan başına yapılan satışlarda [doğrusu: ciroda -ÇN] *olduğu gibi, satışlardaki* [doğrusu: cirodaki -ÇN] *ücret ve maaş payında da farksızlaşma eğilimi söz konusudur."* (age, Sf: 89)

Oysa buna ilişkin Tablo 11 başka bir telden çalıyor. Bu tablo çok uluslu holdinglerin "yabancı" şubelerindeki ciroların eğilim olarak benzemediğini, bilakis "yurtiçi"ndeki çalışan başına düşen ciroların diğerlerine tur attığını gösteriyor! Yani **yurtdışındaki kâr oranları yurtiçindekilerden daha yüksek**tir! Engel'in uluslararası çapta cirodaki ücret ve maaş payının sözde benzemesi iddiasının olgusal ve ampirik olarak iler-tutar bir yanı yoktur. "Yurtdışı"ndaki ücret ve maaşlar daha düşüktür ve bununla

ücret ve maaşların cirodaki payı daha azdır.

Engel sonra şunları tespit ediyor: *"Yurtdışı işletmeleri günümüzde çoğu kez yurtiçindekilerden daha yüksek üretkenlik gösterdikleri için yurtdışı yatırımları yurtiçi yatırımlara kıyasla daha yüksektir; zira onlar daha yüksek kâr getiriyorlar."* (age, Sf: 91) Yabancı işletmelerin yerlilerden daha üretken çalıştıkları hiçbir ampirik araştırmayla kanıtlanamaz. Çalışan başına cironun – eşit düzeydeki aynı üretim tekniğinin kullanılması halinde – yurtdışında yurtiçindekinden daha yüksek oluşu, daha yüksek üretkenlikte değil, bilakis her şeyden önce çok daha düşük ücret ve maaşlar vasıtasıyla kadın ve erkek işçilerin **çok daha büyük sömürülme derecesi**nde yatar. **Yurtdışında üretmek daha üretken değil, bilakis daha kârlıdır.**

*"Yani uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesinin başlıca sonuçlarından birisi **uluslar arası uyarlanmış-birleşik üretim sisteminin*** [doğrusu: uluslar arası üretim birliğinin - ÇN] ***sanayi işletmelerindeki çalışma koşulları ve üretkenliğin denkleştirilmesi*** [için bir - ÇN] *eğilimdir. Bu, sonuçta **dünya çapında görece eşit standartlı üretim yapan uluslar arası bir sanayi proletaryasının** oluşmasını da*[oluşmasını da yerine doğrusu: sürecini de - ÇN] *hızlandırıyor. Aynı süreç beraberinde **değişik ülkelerin üreticileri arasındaki doğrudan rekabetin genel olarak yükselmesini** ve tüm üretim yerlerinde işyeri güvensizliğinin artmasını da getirir*". (age, Sf: 91) Önce burada gerçek bir denkleştirme/düzleme nin aşağıya doğru, en alt seviyede düzeleme biçiminde gerçekleştiği olgusu hasıraltı edilmektedir. Emperyalist merkezlerde bu denkleştirme var olan hakların kaybı anlamına gelir. "Yurtdışı"nın bağımlı ülkelerinde ne var ki teknik ile ilgili olarak kısmen ama sadece kısmen(!) denkleştirmenin bir eğilimi, en yeni teknikle üretilmede, gözlemlenmektedir. Kadın-erkek işçilerin ücret, maaş ve hakları ile ilgili olarak yurtdışının seviyesi korunmaktadır! Tüm bunlar hakkında suskun kalınır ve çalışma koşullarının denkleştirilmesinden söz edilirse, yanlış yapılır!

Eğer her şey eğilim olarak denkleştiriliyor ve dünya çapında göreceli olarak yekpare üreten bir sanayi proletaryası ortaya çıkıyorsa; o zaman *" tüm üretim yerlerinde işyeri güvensizliğinin artması"*nın mantığı yoktur. Eğer her şey denk olursa, o zaman nerede üretileceği hiç fark etmez. Burada sorun, çalışma ve yaşam koşullarında gerçek denkleştirmenin mevcut en yüksek seviyede gerçekleşmemesinde yatmaktadır.

Ne var ki bu kitapta sık sık olduğu üzere denkleştirme tezi de daha sonra göreceleştirilmekte ve dördüncü alt başlığın ara başlığında

"Ücretlerin daha da [Doğrusu :güçlü bir şekilde - ÇN] **farklılaştırılması eğilimi"**

Beşlığı altında doğru olarak şu saptanmaktadır:

"İşçi kitlelerinin yaşam tarzının uluslar arası çapta farksızlaştırılması eğilimi, ücretleri kapsamamaktadır. Tam tersine emperyalist ülkeler ile emperyalizm tarafından ezilip sömürülen ülkeler arasındaki farklar gittikçe daha da belirginleşiyor." (age, Sf: 98)

Burada söylenenlerin *"Çalışan başına yapılan satışlarda* [doğrusu: ciroda -ÇN] *olduğu gibi, satışlardaki* [doğrusu: ciroda -ÇN] *ücret ve maaş payında da farksızlaşma eğilimi söz konusudur."* (age, Sf: 89) tespiti ile nasıl bağdaştığını sadece sorup geçelim.

Beşinci alt başlıktaki

"Kapitalist üretimin uluslararasılaşması sonucu sınıfsal yapıdaki değişmeler"

Bölümünde kitabın “bilimselliği” hakkında belki de çok şey ifade eden “küçük” bir hataya değineceğim.**“Tarımda çalışanların sayısında azalma”** ara başlığın altında şunlar saptanıyor:

*“Neredeyse dünyanın tüm ülkelerinde tarımda çalışanların payında büyük bir düşüş yaşandı. (…) Araştırma kapsamına alınan 209 ülkenin sadece 54’ünde (yani yüzde 25,8’inde) tarımda çalışanlar hâlâ en büyük toplumsal grubu oluşturuyorlar. Burada söz konusu olan; Çin, Hindistan, Endonezya, Pakistan ve Bangladeş gibi kalabalık nüfuslu ülkeler yanında tarımsal üretimin henüz başlıca gelir kaynağı olduğu Vietnam, Tayland, Nepal, Afganistan, **Türkiye**, Romanya, Etiyopya, Kongo, Kamerun ya da Angola gibi ülkelerdi.”* (age, Sf: 123-24) Burada Türkiye ile ilgili ‘analiz’ doğru değil, yanlıştır. Türkiye’de belirtilen zaman diliminde tarımda çalışanlar **artık en büyük toplumsal grubu** oluşturmuyorlar. Aynı zamanda tarımsal üretim Türkiye’de esas gelir kaynağını yine oluşturmuyor. Engel’in bu iddialarda hangi kaynak(lar)a dayandığını çok bilmek isterdik (9)

“Mali Sermayenin Dünya Ekonomisi Üzerindeki Egemenliği”

Başlıklı 8. Bölüm’de

“Üç emperyalist blok arasındaki hâkimiyet mücadelesi”

ara başlığı altında şu tez savunuluyor: *“İki binli yılların başında, çetin hâkimiyet mücadelesi vererek dünyayı aralarında bölüştürmüş* [doğrusu: bölüşmüş - ÇN] *olan, **dünyaya egemen üç mali ve ekonomik blok** mevcuttu: en güçlü emperyalist güç olarak **ABD**, ikinci en güçlü blok olarak **Avrupa Birliği**’ndeki ileri gelen* [doğrusu: önderlik eden - ÇN] *ülkeler grubu (Almanya,Fransa, İngiltere ve İtalya) ve üçüncü sıradaki en güçlü bloğu ise **Japonya** oluşturuyordu.”* (age, Sf: 168)

Bu tez birçok bakımdan yanlıştır.

Birincisi: Pratik olarak ABD’den sonra dünyanın en büyük atom gücü olan, askeri olarak eskiden olduğu gibi şimdi de ABD’den sonra en güçlü askeri güç olan **Rusya gibi** bir büyük gücü *“dünya egemenliği uğruna çetin mücadele”* içinde kolayca mevcut değil olarak ele almak yanlıştır. Bu, Rusya’nın andaki ekonomik gücünü her şeyi belirleyici olarak değerlendirmekten kaynaklanabilir. Ne var ki bu olaylara çok dar açıdan bir bakış olurdu.

İkincisi: Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya’yı *“AB’nin önderlik eden grubu”* olarak adlandırmak yanlıştır. Çünkü gerçekte, AB’nin önderliği söz konusu olduğunda Fransa ve Almanya **belirleyicidir**.

Üçüncüsü: AB’ndeki en güçlü devletleri bir blok olarak değerlendirmek yanlıştır. Gerçekte bir yanda Fransa ile Almanya ve diğer yanda İngiltere ile İtalya arasında önemli çelişkiler vardır. Bu kendisini bu güçlerin siyasi tutumlarında, Örneğin Irak-savaşında olduğu gibi, açığa vurmaktadır.

Üstüne üstlük bir de devamında şu belirtildiğinde: *“Bloklaşmalar, blok ortakları arasında ulus-devletler arasındaki sınırlandırmaları kaldırıyor.”* (age, Sf: 168) iddia edilen, Örneğin: Almanya ile İngiltere arasındaki sözde blok oluşmasının yanlışlığı daha da aşikâr hale geliyor.

Kitabın ikinci bölümünde “II. Uluslararası üretimin yeni örgütlenmesi Emperyalizmin gelişmesinde yeni bir aşamaya geçişin yolunu açıyor”

ele alınmaktadır.

Bu bölümün birçok yerinde bu yeni aşamanın emperyalizmde nitel bir değişiklik anlamına geldiği yanlış anlamaya meydan vermeyen bir şekilde vurgulanıyor. Bununla ilgili olarak örneğin yine ikinci dünya savaşından sonra Federal Almanya Cumhuriyeti'ndeki **yatırım dönemlerinin** *“kapitalist üretim tarzının nitel değişikliklerine”* işaret ettiğini öne süren Willi Dickhut alıntılanıyor.:

“Willi Dickhut, FAC'de tekelci devlet kapitalizmi tahlilinde İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki ekonomik gelişimi yatırım dönemlerine ayırmıştı. Her bir yatırım döneminde tekeller ve devlet tarafından yapılan yatırımların özel bir ağırlığı [doğrusu: özel ağırlık noktaları - ÇN] *vardı; ve bu dönemlerin her biri, üretici güçlerin daha da gelişmesi tarafından karakterize ediliyordu” .”* (age, Sf: 231) [Kitabın Türkçe çevirisinde sözü edilen paragraf böyle bitiyor; Almanca orijinal kitapta söz konusu paragrafın Türkçe çeviride atlanmış bir cümlesi daha var. O da şöyle: *“Yatırım dönemleri kapitalist üretim tarzının nitel değişikliklerine işaret ediyorlar .”*]

Değişen yatırım faaliyeti ile tekeller ve devletin yatırım etkinliğinde farklı ağırlık noktası belirlemesini, *“kapitalist üretim tarzının **nitel değişiklikleri**”* biçiminde yorumlayan, “nitel değişiklikler” konusunda bizden farklı bir anlayışa sahiptir. Kapitalist üretim tarzındaki nitel değişiklikler, üretim araçları üzerindeki mülkiyet ilişkilerinde özsel, nitel değişiklikler olduğundan başka bir anlama gelmez.

Görüşüme göre kapitalist üretim tarzı çerçevesinde sadece bir konuda nitel değişikliklerden söz edilebilir.Bu Lenin tarafından yapılmıştır: Serbest rekabetçi kapitalizmden tekelci kapitalizme=emperyalizme geçişte. Rekabetçi Kapitalizmin gelişmesinin mantıki sonucu olan tekel, on dokuzuncu yüzyılın sonu, yirminci yüzyılın başında egemen hale geldi. Bu ise bir anlamda **kapitalizmin son, en yüksek evresinin** başladığı nitel bir değişiklik idi. Emperyalizm ve proleter devrimler çağı başladı. Biz eskiden olduğu gibi şimdi de bu çağda yaşıyoruz. Kapitalist üretim tarzındaki değişiklikler emperyalizmde tekelci kapitalizm çerçevesindeki nicel değişikliklerdir.

Emperyalizmin yanlış “nitel değişiklikler”-teorileri aynı zamanda yanlış bir siyasetin temeli haline geliyorlar. Biz bunları hem Kruşçof-revizyonistlerinde hem de Lin-Biao-çizgisinde onların yeni çağ belirlemelerinde görmüştük.

“Uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi”

dördüncü alt başlığında *“tekelci devlet kapitalizminin esas nitelikleri”* (age, Sf: 254) toparlanmıştır. Bu toparlamada diğerlerinin yanında şu yanlış tezler savunuluyor:

*“3. **Hükümetler, tekellerin yürütme kurulu** olup, onların tüm toplum üzerindeki mutlak* [doğrusu: tek başına - ÇN] *egemenliğini korurlar* [doğrusu: güvence altına alırlar - ÇN].*”* (age, Sf: 254)

Yani tekelci devlet kapitalizminin devleti tüm toplum üzerinde tekelci burjuvazinin diktatörlüğüdür; bu demektir ki, bu, burjuvazinin tekelci olmayan kesimi üzerinde de bir diktatörlüktür! Bu tez kendisinin sözcük seçiminde de, burjuva hükümetleri *"kapitalist sınıfın işlerini yürüten komitesi"* olarak, **burjuva devleti *"tasavvur edilen " bir "tüm kapitalist" olarak*** tanımlayan [10] Marks'ın teorisine karşı da açıktan yönelmiştir.

Bu, görüşüme göre berrak bir şekilde revizyonist tez, ne var ki devletin *"… tüm kapitalist sınıfın çıkarlarını artık sadece (!) işçi sınıfına karşı yürüttüğü sınıf mücadelesinde savunur"* (age, Sf: 254) denilen bir önceki tezde biraz hafifletiliyor. Bu kitabın daha önceden değinilen eklektizminin yeni bir örneıi ve fakat bu tabii ki 3. Tezdeki yanlış değerlendirmeyi ortadan kaldırmıyor.

*"5. **Tekelci devlet kapitalizmindeki kriz devresi** değişmiştir. Yeniden üretim sürecindeki çelişkiler, devletin düzenlemeci önlemlerinden dolayı suni bir biçimde gerilim içinde tutulduğu için, aşırı üretim krizinden önce ekonomik yükselmenin yerine geçen **gelgitli duraklama evresi** gelir."* (age, Sf: 255)

Burada prensip olarak bir devre içindeki evreleri **kriz, depresyon, canlanma ve yükseliş** olarak gören Marks'ın devrevî kriz teorisinin artık geçerli olmadığından ve tekelci devlet kapitalizminde artık hiç bir yükselişin olmadığından ve olamayacağından (depresyon ve canlanma evrelerinin başına neler geldiği ifşa edilmiyor!) başka ne bir eksik ne de bir fazlası öne sürülüyor. "Yükseliş" evresi yerine şimdi bu yeni kriz teorisine göre yalpalamalı duraklamanın bir evresi vardır!

Bununla ilgili olarak bu iddianın ampirik olarak iler-tutar bir yanı olmadığını söylüyorum. **Tekelci devlet kapitalizminde de hâlâ kapitalizmin yasalarının geçerli olduğu** ve onun tipik evreler gidişatıyla birlikte devrevî krizlerin düzenli olarak gerçekleştiği ampirik olarak kanıtlıdır. Özellikle emperyalist dünya ekonomisi bir bütün olarak ele alındığında devrelerin daha kısa ve eğrilerin daha alçak olması, kapitalist iktisadın artık devrevî olarak gelişmediği anlamına gelmez.

*"8. Devlet, (VW, VEBA, VIAG, Salzgitter AG, RAG v.b.) stratejik açıdan önemli üretim temellerini denetim altında tutmak ve (PTT, demiryolu şebekesi ve istasyonların da dâhil olduğu demiryolları, uçuş hatları ve havaalanları, sağlık, eğitim, elektrik, gaz ve su işleri, yerel ulaştırma, çöp toplama v.b.) kamu görevlerini sağlamak için **kilit sanayisi ve hizmet tekellerini** yürütür."* (age, Sf: 255) Bu tez **devletin ekonomiden**, her şeyden önce doğal olarak iktisadın kârlı dallarından, **geriye itilme veya geri çekilme eğilimini** ve özelleştirme eğilimini göz ardı ediyor.

*"9. **Devletin iş ve işçi bulma tekeli**, tekellerin iş pazarı üzerindeki denetimini garantiler."* (age, Sf: 255)

Burada "devletin iş ve işçi bulma tekeli" tekelci devlet kapitalizminin niteliği olarak gösteriliyor. Bu yanlıştır ve iş bulmada **kısmi özelleştirme yönündeki gelişmeleri** ve devlet tekelinin geriye itilmesini **göz ardı ediyor**.

*"11. Devlet mekanizması, **memur*** [doğrusu: devlet memuru - ÇN] ***ordu aygıtının** fahiş çapta **şişirilmesi** yoluyla alışılmışın üzerinde güçlendirilir. Burjuva-demokratik hak ve özgürlükler kısıtlanır. Bu süreç devlet aygıtının gittikçe artan bir ölçüde faşistleştirilmesiyle bağlantılı olarak gelişir* [*"bağlantılı olarak gelişir"* yerine doğrusu: bağlantılıdır - ÇN] *."* (age, Sf: 255)

Devletin kapitalist sınıf tarafından "herkes için hazır ve nazır olan" ve "muhtaçlar için faaliyet gösterip" sosyal hizmetler sunan "sosyal devlet" olarak propaganda edilmesine de bağlı olarak birçok ülkede devlet memurları ve askeri aygıtın şişirilmiş olması olgudur.

Ama yine aynı zamanda – ve bu gelişmeyi Stefan Engel'in tezi göz ardı ediyor – şimdi neredeyse tüm devletlerde devlet memurları aygıtı işe yaramaz posalarından arındırılıyor, askeri aygıt profesyonelleştiriliyor devlet aygıtı da sözüm ona Outsourcing ile küçültülüyor. Bu tabii ki bununla devletin zayıfladığı anlamına gelmiyor. **Arındırılmış, mümkün olduğunca bürokratizmden ayıklanmış, daha profesyonel** bir **devlet** bürokratik olarak şişirilmiş, sallapatik bir devasa aygıttan **daha verimli çalışabilir**.

Demokratik hak ve özgürlüklerin tırpanlanması, ilerlemekte olan iç faşistleşmenin bürokratik devlet aygıtının kapsamı ile dolaysız bir bağlantısı yoktur. Aynı zamanda hem devlet aygıtını küçültmek hem de iç faşistleşmeyi ilerletmek mümkündür!

*"14. Tekellerin mutlak egemenliği, aldatmaca mekanizması inceltilerek proleter sınıf bilincinin gelişmesini aksatan bir **küçük burjuva düşünce tarzı sistemi** ile desteklenir."* (age, Sf: 256)

AMLP tarafından açıklanan "küçük burjuva düşünce tarzı"nın neden tekelci devlet kapitalizmin bir niteliği olması gerektiği benim için anlaşılır değildir. Ayrıca Almanya Bolşevik İnisiyatifi'nin "İşçi Hareketi İçindeki Düşünce Tarzı Uğruna Mücadele" kitabına getirdiği eleştirilere katılıyorum. (11)

"15. … Kadınların kitlesel çapta toplumsal üretime çekilmesine rağmen karı-koca ailesi [doğrusu: küçük aile -ÇN] *üzerindeki sorumluluğun ortadan kalkmaması ve süreklilik kazanan kitlesel işsizlik, **burjuva devlet ve aile düzeninin kronik bunalımını** ortaya çıkarıyor."* (age, Sf: 256)

Burjuva aile düzeninin "kronik kriz"inde yeni olan nedir? Burjuva aile başından itibaren bir para-meta ilişkisi üzerinde kurulmuştur. Bu, fuhuş ile tamamlanmış ve buna milyonlarca proleter kadının ailesizliği eşlik etmiştir. Bazı emperyalist merkezlerde bugün kadınlar daha fazla hak ve özgürlüklere sahiptirler. Bu eskiyle karşılaştırıldığında biraz yeni bir şeydir. Burjuva evlilikler daha kısa sürdüğünden bugün daha fazla Single (yalnız yaşayan bireyler – ÇN) bulunduğu da olgudur. Peki, bunda şikâyet edecek ne var? O zaman niye bu madde? Yoksa krizsiz yürüyen burjuva bir aile düzeni mi istiyoruz?

Kitabın **bu bölümünün sonunda** "yeni ekonomik yasalar" açıklanmakta ve kapitalizmin ekonomik temel yasasının **yeniden formüle edilmesi** talebi getirilmektedir.

"Uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesiyle birlikte sadece uluslar arası tekellerin yeni [*sermaye* – Türkçe çeviride yok - ÇN] *yatırım yöntemlerini kullanmaları değil, aynı zamanda **yeni nesnel*** [Almancasında "nesnel" sözcüğü yok - ÇN] ***ekonomik yasalar*** [Doğrusu : ..***yasallıklar*** ÇN]*da ortaya çıkmıştır. Önceleri tekeller için azami kâr getiren üretim vazgeçilmez temel ilkeyken bu, uluslar arası süper-tekeller için artık yetmiyor. Onlar* [*şimdi* – Türkçe çeviride yok - *ÇN*] *sadece kendi işkollarında dünya pazarına hâkim bir rol oynama imkânı veren bir üretime ilgi duyuyorlar."* (age, Sf: 279)

Yani eskiden azami kâr için üretim, şimdi ise dünya pazarına egemenlik için üretim! Bunların birbirine ait olduğu, **azami kâr için üretimin her zaman da dünya pazarı**

egemenliği için üretim olduğu yazarın aklına gelmiyor! Zaten o bu arada nitel değişiklikler arayışı içindedir! Bu değişiklikleri azami kâr ile dünya pazarı hâkimiyetini yanlış bir şekilde karşı karşıya koymada keşfediyor.

"… Sadece bu temelde tekelci fiyatları dikte etmek mümkündür - (Bunda yeni olan nedir? –YN) *ki bu, azami kârların elde edilmesi için belirleyici bir etkendir.* (O zaman bu, azami kâr ile dünya pazarı egemenliğinin birbirlerine ait oldukları anlamına gelmiyor mu? –YN) ***Uluslar arası tekellerin faaliyetlerinin esas itici gücü, dünya pazarına hâkim olma çabasıdır.*** (Bu azami kâr elde etmek isteyen her bir tekelin de esas itici gücü idi – YN) ***Bu*** *yeni* (neresi yeni!!!??? –YN) *zorlanış,* ***kapitalizmin temel ekonomik yasasını tadil etmektedir.*** (Eğer gerçekten nitel bir değişiklik olsaydı, o zaman bu mantıkidir! Yoksa boşa çabadır – YN) *Bu yasayı, uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi aşamasında şöyle ifade etmek gerekir:*

Uluslar arası tekellerin dünya pazarına hâkim bir konumu ele geçirip savunmaları; uluslararası çapta uyarlanmış birleşik üretim sistemini oluşturmaları [doğrusu: *oluşturmalarıyla azami kârların güvence altına alınması* - ÇN], *uluslar arası işçi sınıfının* (Bu, uluslar arası tekellerin işletmelerinde çalışan, yeni ortaya çıkan sınıftır – YN) *sömürülmesinin sürekli yoğunlaştırılması, istisnasız dünyanın tüm ülkelerinde halkların yaşam temellerinin büsbütün harap edilmesi ya da tahrip edilmesi* (Burada kastedilen nedir? Çevre sorunu mu? Ezilen halklar sorunu mu? –YN), *birçok devletlerin* (halklar nerde kaldı? – YN), *iflaslarına kadar tamamen yağmalanması, toplumsal zenginliklerinin müthiş ölçüde tekellerin yararına ve toplumun tüm diğer tabakalarının zararına yeniden dağıtılması* (yine burjuvazinin tekelci olmayan kesiminin ittifak ortaklığına geldik dayandık – YN), *yeni-sömürgecilikle sömürülen ve baskı altında tutulan ülkelerin devletsel egemenliklerinin ortadan kaldırılması* (burada devletler ve ülkelerden söz ediliyor; halklar ne oldu? -YN), *kendi küresel egemenliklerinin* [*"kendi küresel egemenliklerini"* yerine doğrusu:*"egemenliğin"* - ÇN] *korunması için dünyanın yeniden paylaşılması amacıyla bir dünya savaşının başlatılmasına kadar varabilen askeri harekâtlar yoluyla azami kâr sağlanması."* (age, Sf: 279-280)

Politik Ekonomi Ders Kitabı'nda da yer alan ama sonra revizyonistler tarafından "iyileştirilen" Stalin'in formülasyonu **yerine** bu yeni formülasyon konuyor. [12]

Stalin'in formülasyonu şöyledir:

"Kapitalist azami kârın, kendi ülkesinin nüfusunun çoğunluğunun sömürülmesi, yıkıma uğratılması ve yoksullaştırılması yoluyla, başka ülkelerin özellikle de geri kalmış ülkelerin halklarının köleleştirilmesi ve sistemli bir şekilde yağmalanması yoluyla ve son olarak da azami kârın garantilenmesine hizmet eden savaşlar ve ekonominin askerileştirilmesi yoluyla güvence altına alınması ." (Stalin,Eeserler cilt 16 s.313,)

Stalin bu analizi "SSCB'ne Sosyalizmin Ekonomik Sorunları"nda geliştirdi ve gerekçelendirdi.[13]

Her kim bilimsellik adına bu formülasyonun karşısına yeni bir şey koymak istiyorsa, Stalin'in bu formülasyonunun (bugün veya daha o zamanlar – zaten Varga 1963'de bunu öne sürüyordu!) emperyalizmdeki kapitalist üretimin özünü artık kapsamadığını kanıtlamak görevine sahiptir.

Şayet kapitalist üretimin herhangi bir tek tek yanı veya herhangi bir tek tek süreçlerinin değil, özünün yansıtılması isteniyorsa, o zaman Stalin'in formülasyonu

Engel'inkinden yüz kere daha iyi ve doğrudur!

"Uluslar arası tekeller ulus-devletlerin rolü ve işlevinin altını oyuyor"

5. alt başlığı altında

diğerlerinin yanında şu tez konuyor:*"Üretimin uluslararasılaştırılmasından dolayı sürekli altı oyulan ulus-devlet, özellikle uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi yüzünden* ***uluslararasılaşmış üretici güçlerin gelişmesi önündeki esas engel*** *haline gelmiştir."* (age, Sf: 283)

Burası ile ilgili söylenmesi gereken şey, **ulus-devletin eskiden olduğu gibi şimdi de** kapitalist (tekelci kapitalist, hadi hatırınız için uluslararasılaştırılmış kapitalist diyeyim) üretimin devletsel örgütlenmesinin **esas biçimi** olduğudur. Dahası kapitalist üretim için ulus devleti çerçevesi, kadar üretim baştanbaşa enternasyonalleşse de, sermayenin dünya çapındaki çıkarlarını gerçekleştirmek için gerekli bir araçtır. **Her çok uluslu holding**'in hâlâ, sermayenin çıkarlarını gerçekleştirmek için araç olarak kullandığı bir "**ana devleti"** vardır. Holdingler sadece bir devleti değil, bilakis mümkün olduğunca bir çok devleti kullanıyorlar, ama hepsi bir "ana devlete" sahiptir. Örneğin DaimlerChrysler tipik birçok uluslu holdingdir. Ama o eskiden olduğu gibi şimdi de aynı zamanda her şeyden önce Alman devletini baş araç olarak kullanan her şeyden önce bir "Alman" tekelidir!

Engel bu sorunda Lenin'in "Yabancı Bayrak Altında" yazısından da alıntı yapıyor:

"Devletlerin burjuva-ulusal çerçevesi ilk devrinde, insanlığın üretici güçlerinin feodalizmden kurtulup ***gelişmesinin*** *bir* ***dayanağı*** ["dayanağı" Türkçe çeviride **bold** iken, yazarın alıntısında değil!!! - ÇN] *iken, şimdi, yani üçüncü devrinde, üretici güçlerin gelişmesi önündeki* ***engel*** *haline gelmiştir. Burjuvazi, yükselen ilerici bir sınıf konumundan çıkıp, gerileyen, dağılan, içten çürümüş gerici bir sınıf haline dönüşmüştür. Ve bambaşka bir sınıf – büyük tarihsel ölçüt açısından – yükselen sınıf haline gelmiştir."* (age, Sf: 283, Lenin TE, cilt 21,Sf: 138, Alm.) Kendi tezinin doğruluğu için Lenin'i şahit gösteren Engel bu bağlamda bazı şeyleri göz ardı ediyor.

Birincisi. Lenin'in bu alıntısında *"Devletlerin burjuva-ulusal çerçevesi"*nin Engel'in *"5. Aşaması"*nda şimdi ilk olarak değil, bilakis aslında daha emperyalizmin ortaya çıkışı ile birlikte, üretici güçlerin gelişmesi için bir dayanak değil, bilakis bir engel olduğu berrak bir şekilde vurgulanmaktadır. Bu gelişmeyi emperyalizmin politik ekonomisinde özsel bir değişiklik olarak göstermek Lenin'e dayandırılamaz.

İkincisi. Lenin, insanlığın üretici güçlerinin gelişmesi için ulus devleti çerçevesinin şimdi (emperyalizmde) (burjuvazinin feodalizm karşısına devrimci olarak çıktığı serbest rekabet kapitalizmi döneminde olduğu gibi) bir dayanak olmaktan çikip bir engel haline geldiğinden söz ediyor. Lenin, burada emperyalizmin **içten içe çürümekte, ölmekte olan kapitalizm** olduğundan ve üretici güçlerin frenlenmemiş bir gelişmesinin ancak sosyalizmde mümkün olacağından, ne bir eksik ne de bir fazlasını söylüyor. Kapitalizmde ulus-devletsel çerçevenin dinamitleneceğini hiçbir şekilde söylemiyor. Ulus-devletsel çerçevede üretici güçlerin bir gelişmesinin aslında artık mümkün olmayacağını da söylemiyor. Aslında burada gelişme değil, bilakis **engellenmeyen** bir gelişme, yani kapitalist üretim ilişkilerinin üretici güçlerin gelişmesi için bir dayanak olduğu, üretim ilişkilerinin üretici güçlerle uyum içinde bulunduğu bir gelişme söz konusudur.Emperyalizm çağında kapitalist üretim ilişkileri, üretimin

bu anlamda gelişmesinin önünde engeldir. Bu, tüm emperyalizm çağı için geçerlidir ve bu maddede hiçbir nitel değişiklik olmamıştır.

Engel konuyu, sanki emperyalizmde şimdi emperyalizmin ilerlemesinde ulus-devletsel çerçevenin dinamitleneceği yeni bir aşama ortaya çıkmış gibi koyuyor. Bu olgulara aldırış etmemektir.

Üçüncüsü. Engel'de *"ulus-devletsel çerçeve"* ile ilgili olarak Lenin'deki *"bir **engel"***den *"üretici güçlerin gelişmesinin **esas engeli**"* yapılıyor. Eğer öyle olsaydı, emperyalist bir dünya devletinde! (ultra-emperyalizm) üretici güçlerin engellenmeyen gelişimi sağlanırdı! Üretici güçlerin engellenmeyen gelişmesinin önündeki esas engel ulus-devletsel çerçeve değil, bilakis emperyalizmdir! İki sayfa sonra doğru olarak şunun tespit edilmesi tabii ilginçtir: *"Ulus-devletler, emperyalist dünya sisteminin devamı ve uluslar arası tekellerin dünya egemenliğini kazanma mücadelesinde* [doğrusu: *"dünya egemenliği uğruna mücadelede"* - ÇN] *birbirleriyle rekabete girişmeleri için **belirleyici egemenlik*** [*"egemenlik" değil, **"güç"*** - ÇN] ***araçlarıdırlar** ve böyle kalacaklardır. Her bir ulus-devlet, uluslar arası üretim paylarının yeniden paylaştırılması mücadelesinde, vazgeçilmez **siyasi güç dayanağıdır.**"* (age, Sf: 285) Doğru. Ama bu elbette yine eklektizm kategorisine giriyor!

Kitabın üçüncü bölümü

"III. Uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesinin emperyalist dünya sisteminin bunalımını keskinleştirmesi"

başlığını taşıyor.

Bu ana tez, sadece emperyalizmin gelişmelerinin emperyalizmin başlıca iç çelişkilerinin bir tekini bile çözecek durumda olmadığı bağlamında doğrudur. Kapitalizmi emperyalist, can çekişen kapitalizm yapmış olan bu çelişkiler mevcuttur ve etkinliklerini sürdürmektedirler.

Ayrıca son yüzyıldaki gelişmeler emperyalist dünya sisteminin devrimlerle yerle bir edilmesi için, sosyalizme geçiş vesosyalizmin inşası için ve kesintisiz devrimle komünizme doğru ilerlemenin nesnel koşullarını daha olgun hale getirdi

. Sosyalizm ve komünizmin maddi temelleri bugün insanlık tarihinde hiç olmadığından daha hazırdır; o bakımdan emperyalizm havarilerinin "tarihin sonu", "serbest pazar ekonomisinin sosyalizm üstündeki nihai zaferi" ve "yeni dünya düzeni" vs. üzerine her türlü açıklamaları safi propagandadır.

Ne var ki bu ana tez, eğer **emperyalizmin bugün**, günbegün keskinleşen **sürekli bir krizin içinde bulunduğu** vs. öne sürülüyor anlamında kullanılırsa yanlıştır. Bugün artık tek bir sosyalist devlet bile mevcut olmadığı bir dönemde, emperyalizm hatta örneğin: sosyalist Sovyetler Birliği'nin varlığı döneminden veya bir sosyalist kampın emperyalizmin karşısında durduğu ikinci dünya savaşından sonraki durumdan daha iyi bir konumdadır.

Bu bakımdan bugünkü durum yirminci yüzyılın başındaki duruma benziyor. Ancak şu farkla: sosyalizm bugün emekçi kitleler arasında o zamankinden daha az bir çekim gücüne sahiptir. Neden? Çünkü revizyonistler ve emperyalizmin burjuva propagandacıları 1950'li yılların ikinci yarısından itibaren Sovyetler Birliği ve Sovyetler Birliği'nin uydu devletlerinde var olan ve gerçekte bürokratik devlet kapitalizminden başka bir olmayan iktidarları "Yaşayan sosyalizm" olarak tanıttılar. Onların Bu "yaşayan sosyalizm" üzerine iftiralar işçi sınıf ve emekçiler içinde de gerçekmiş gibi kabul gördü.

Lenin, her kim düşmanı yenmek istiyorsa, düşmanın ülkesine gitmelidir, yani onu iyi tanımalı ve onun hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olmalıdır, diyor. Düşmanın her türlü abartılması yanlış ve zararlıdır.

Ama aynı zamanda **düşmanın** her türlü **küçümsenmesi** de, onun gerçek güçlerinin reddedilmesi de zararlıdır. Olguları oldukları gibi kabul etmeli ve her şeyden önce emekçi kitleleri gerçek güç dengeleri hakkında kandırmamalıyız.

Devrimci, sol hareket içinde devrimci çalışma hakkında epeyce yaygın olan yanlış bir görüş vardır. Birçokları devrimci çalışmanın, devrimci zamanlar için geçerli bir faaliyet olduğunu düşünüyor. Devrimci sabırsızlık ve muhakkak devrimci çalışma yapmak isteği, birçoklarını, olmadıkları yerlerde devrimci kitle hareketleri keşfetmeye, bulunmadıkları hallerde, gittikçe daha da derinleşen krizlerden söz etmeye götürüyor. Belki bu kısa bir süre için kendi insanlarını gaza getiriyor, ama uzun vadeli olarak birçok iyi niyetli, komünizme sempati duyan insanı hayal kırıklığına ve **her türlü sol**

siyasete sırtını dönmeye ve çoğu kez özel yaşama kaçmaya götürüyor.

Emperyalizmin proletarya ve ezilen halkların ilk saldırısını geri püskürtebildiğini aynı zamanda görmek ve söylemeksizin yalnızca emperyalist dünya sisteminin krizinin keskinleşmesinden söz edilirse, bu, yukarda belirtilen türden bir hatadır.

Birinci alt başlık

"Uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi temelinde uluslar arası yapısal kriz"de

Engel'in *"uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi"* dediği, somut güncel gelişmeler bazında"uluslar arası yeni bir yapısal kriz "(age, Sf: 417) yaratılıyor. Üstteki bölümlerde kapitalist üretim tarzındaki Engel tarafından iddia edilen *"nitel değişiklikler"* in,nitel olmadıklarını açıklığa kavuşturmaya çalıştım. Sözde yeni uluslar arası yapısal kriz iddiası da buna benzerdir. Yeni bir fenomen olarak değerlendirilen bu sözde enternasyonal yapısal krizi daha yakından ele aldığımızda, burada söz konusu olanın **eskiden beri bilinen "kâr oranının düşme eğilimi "**nden başka bir şey olmadığını görüyoruz. Bunda yeni bir şey yoktur. Kapitalizm bu anlamda ortaya çıkışından bu yana "yapısal" bir kriz içindedir!

Bu sorunda önemli olan, kâr kütlesindeki büyümenin kâr oranının düşmesini telâfi edip edemeyeceği ve kâr kütlesinin mutlak olarak büyüyüp büyümediği sorusudur. Eğer bu söz konusu ise, o zaman kâr oranının sürekli olarak düşmesi bir bütün olarak kapitalist sistem için pek bir şey değiştirmez. Somut veriler, derin devrevî kriz zamanları dışında ve her şeyden önce de bu devrelerin depresyon evrelerinde, bir bütün olarak emperyalist dünya sisteminde kâr kütlesinin mutlak olarak büyüdüğünü gösteriyor.

Ne zaman **bir dünya ekonomik krizi** nden söz edilmesi doğru olur? Bu bağlamda dünya çapında ekonomik kriz kavramı çokça olur olmaz yerde ve zamanda kullanılıyor.

Bugünlerde muazzam bir sermaye tutarı üretimde değil, bilakis kısa vadeli yüksek rantlar beklentisi içinde borsa spekülasyonlarında kullanılıyor. Borsalardaki " tepeye vurmalar" ve düşüşler" oldukça hızlı bir şekilde ile birbirleriyle yer değiştiriyorlar. Bu borsa bunalımlarının bir çok halde üretim ile dolaysız bir ilgileri yok, bilakis bunlar daha çok hükümetlerin siyasi kararları, merkez bankalarının faiz politikaları ve yatırımcı / borsa spekülatörleriyle ilgili. Hatırı sayılır borsa merkezlerinden birindeki her büyükçe değer kaybında, **dünya çapındaki sanayi üretiminde bir gerileme olmasa** bile, bir dünya ekonomik krizi keşfedilir, bundan şikâyetlenilir. Bu yanlıştır. Tabii ki daha derince, uzunca süren bir borsa krizi bir ülkede, bir ülkeler grubunda ve dünyada bir ekonomik krizin tetikleyicisi olabilir veya zaten mevcut bir ekonomik bunalımı derinleştirebilir vs. Ama bir borsa krizi otomatikman aynı zamanda ekonomik bir bunalım değildir.

Engel doğru bir tarzda şunu saptıyor: *"Ekonomik krizden ancak* ***üretimin birkaç yıl önceki düzeyine kadar mutlak gerileme göstermesi*** *durumunda bahsedilebilir."* (age, Sf: 431) Ama aynı Stefan Engel Enron-olayı sırasında muazzam değer kayıplarıyla bir "dünya ekonomik krizi"ni kanıtlamaya çalışırken (bununla ilgili olarak bkz: age: sf:435-437), tutarlı değildir. Bizzat onun verdiği sayılar kapitalist dünya iktisa-

dının yaklaşık olarak 2001'in sonundan itibaren yeni bir devreye girdiğini, yeni bir devrevî krizin başlangıcında olduğunu gösteriyor. Bu devre bir bütün olarak bakıldığında 2002 sonunda kesintiye uğradı. (Bununla ilgili olarak bkz: Tablo 60, age: sf:431)

Stefan Engel buna rağmen "keskinleşmekte olan bir dünya ekonomik krizi"nden söz ediyor. Salt bu değil, dahası bir de şunu söylüyor: *"Bütün bunlar* (burjuvazinin kriz yönetme-önlemleri –YN)*, kendisini sınıf çatışmalarının artmasında gösteren, **gizli ya da açık olan siyasi krizleri** keskinleştirmiştir."* (age: sf:441)

Marksist-Leninistler siyasi krizden sırf burjuvazinin bir hükümet değişikliği ile aşabileceği bir durumu anlamıyorlar. Bir **siyasi kriz**, "aşağıdakiler"in artık istemedikleri, "yukardakiler"in ise artık şimdiye kadarki yöntemlerle iktidarlarını sürdüremedikleri **tüm toplumu kapsayan bir krizdir**. Ve kendisini **emekçi sınıfların bağımsız, tarihsel eylemlerinin** artmasında gösterir. Böylesi krizler son on yıllarda birkaç Latin Amerika ülkesini sarsmıştı. Ama hiçbir şekilde herhangi bir emperyalist metropolü sarsan .böyle bir keskinleşen siyasi kriz yaşanmadı. Bugün dünya çapında da "gizli ya da açık olan siyasi krizler" den söz etmek yersizdir.

Engel, burjuvazinin neyle krizlerin üstesinden geldiğine ilişkin olarak Komünist Manifesto'dan alıntı yapıyor: *"burjuvazi daha çok yönlü ve daha yıkıcı krizler hazırlayarak ve krizleri önleyen araçları azaltarak."* (age: sf:458) Sonra devam ediyor: *"Günümüzde uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesinin ulaştığı düzeyde krizlerin atlatılması eski dönemlere göre çok daha zorlaşmıştır."* (age: sf:459)

Marks ve Engels Komünist Manifesto'da Krizlerin nasıl aşılacağını çözümlediler.(Yukarıya bakınız): Çok yönlü ve daha yıkıcı krizlerin ön şartlarını yaratarak. Bunun anlamı şudur: Krizlerin aşılması her yeni krizle daha da güçleşir. Bu mekanizma "uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi"nin varlığı veya yokluğundan bağımsız olarak işler.

*"Yabancı ülkelerde yeni pazarların yaratılması sınırlı kaldı, çünkü uluslar arası tekeller **dünya pazarını** artık **geniş ölçüde kendi kontrolleri altına almışlardır**."* (age: sf:459) Dünya pazarının ve tüm dünyanın paylaşılması Emperyalizmin özsel bir görüntüsüdür ve bu Lenin tarafından daha 1916 (!) yılında araştırılmış, ortaya konmuştur. Ve daha 1916 da bu paylaşım geniş ölçüde tamamlanmıştı: *"Dünyanın ilk olarak artık paylaşılmış olduğunu anlaşılmıştır; öyle ki bunu takiben **artık sadece** yeni paylaşımlar söz konusu olabilir; yani bir 'malik' den diğer bir 'malik'e geçme; ama sahipsiz ülkenin ele geçirmesi değil."* **(Lenin, Kapitalizmin en yüksek aşaması olarak Emperyalizm", TE,cilt 22, Sf: 259**, Alm.) Bu görüldüğü gibi, Stefan Engel'in iddiasının tersine hiçbir şekilde yeni bir fenomen değildir.

Engel devam ediyor: *"Eski pazarların daha kapsamlı sömürülmesi ise, **pazarların yeniden paylaşımı için** rakiplere sadece üstün gelmenin değil, onları yok etmenin gerektiği anlamına gelir."* (age: sf:459) Burada Engel'in yeni bir şey olarak sunduğu hem yeni değildir, hem de tümden tutarsızdır. Pazarlar uğruna rekabette birbirlerini imha etme zorunluluğu bugün bundan 90 yıl öncekinden ne daha güçlü ne de daha zayıftır!

"Burjuva aile düzeninin çözülmesinde uluslar arası eğilim"

adlı altıncı alt başlıkta AMLP'nin programından şu alıntı yapılıyor: *"Burjuva aile düzeni, ücretli emeğin kapitalist sömürülmesinin **vazgeçilmez diğer parçasıdır**.*[Türkçe

çeviride bold değil -ÇN]" (age: sf:486-87)

Engel halklı olarak burjuva aile düzeninin bir krizini uluslar arası görünüm olarak tespit ediyor ve sonra bizzat kendisini alıntılıyor: *"Burjuva aile düzeninin bunalımı, **kapitalist toplumun,** kitlelerin esas yaşam gereksinimlerini karşılama şöyle dursun, **kendini yeniden üretme kabiliyetini gittikçe artan bir ölçüde kaybetmesinin** göstergesidir."* (age: sf:495)

Engel, burjuva aile düzeni olmaksızın ücretli emek sömürüsünün mümkün olmayacağını çok açık bir şekilde söylüyor. Oysa Engel'in üzerine yemin billâh ettiği *"burjuva aile düzeni krizi"*nin *"ücretli emeğin kapitalist sömürülmesi"*ni teğet geçtiği salt olgudur. *"Burjuva aile düzeni krizi"*ne rağmen **ücretli emeğin sömürülmesi şen-şakrak sürmektedir.** Kapitalist toplumun *"burjuva aile düzeni krizi"*ne rağmen kendisini yeniden üretmek durumunda bulunduğu da olgudur. Yani, *"babanın geçimi sağladığı, anneninse ev kadını olduğu çocuk sahibi tipik burjuva karı-koca ailesi* [doğrusu: küçük/çekirdek aile - ÇN]" (age: sf:495-498) burjuva aile düzeni ücretli emeğin kapitalist sömürülmesinin vazgeçilmez diğer parçası değildir. Bu, yalnızca dönemsel gerekli bir biçimdir,daha fazlası değil!

"Dünyanın yeniden paylaşılması mücadelesinde yeni [**bir** – Türkçe çeviride yok - ÇN] **aşama"**

adlı yedinci alt başlıkta

Engel, "baş düşman" belirlemesi ile ilgili olarak şunları belirtiyor: *"**Dünya barışını koruma mücadelesinin esas hedefinin ABD emperyalizmi** olması gerektiği kesindir. Bu süper-güç bütün halkların düşmanıdır, çünkü o egemenlik talebini her türlü askeri şiddet yöntemleriyle kabul ettirmeye hazırdır.*

Almanya'daki işçi sınıfının ve halk kitlelerinin baş düşmanı eskisi gibi Alman emperyalizmidir. [Almancada *"eskisi gibi"* değil, ***"kalıyor"*** deniyor - ÇN] *Alman emperyalizmi uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi çerçevesinde dünya politikasındaki rolünü güçlendirip daha sık askeri müdahalelere katılıyor. Savaş hareketlerine doğrudan katılımıyla, emperyalist çıkarlarını tekrar askeri şiddet yoluyla da elde etmeye hazır olduğunu göstermiştir."* (age: sf:533)

Bir yanda *"Dünya barışını koruma mücadelesinin esas hedefinin"* süper güç" ABD olduğu tespiti yapılıyor ;diğer yanda bir cümle sonra *"Almanya'da baş düşman Alman emperyalizmidir."*deniyor. Geriye şu soruyu sormak kalıyor: "dünya barışı"nın koruma uğruna mücadele Almanya'da **kime karşı** yönelmek zorundadır (bu "dünya barışı"nın burada göz ardı edilen bağımlı ülkelerde güncel olarak yürüyen birçok savaşı kapsadığı bir olgudur)?

Bu soru burada açıkça yanıtlanmıyor. Oysa AMLP'nin pratiğinde yanıtlanıyor: "Dünya barışı"nın korunması için Almanya'da esas hedef **açık bir şekilde ABD-emperyalizmi**ne yöneliktir. Bu ise görüşüme göre açıkça yanlıştır ve yukarıdaki ifadenin ikinci bölümünü *"Almanya'da Alman emperyalizmi baş düşmandır"* boş laf haline getiriyor ve böylece bu formülasyon da eklektizm bölümünün unsuru haline geliyor.

"Kronikleşmiş siyasi bunalım ve "uluslar arası terörizm" ile mücadele"

adlı sekizinci alt başlıkta

Engel, emperyalist dünya sisteminin *“**kronik** bir **siyasi krizi”***ni kurguluyor. Şöyle yazıyor: *“Siyasi krizler, kendilerini sadece aşırı üretim krizleri bağlamında açıkça gösteren geçici olaylar değildir. Onlar **yeniden üretim sürecindeki yapısal krizlerin doğrudan görünmeyen arazları** haline de gelmişlerdir. … Siyasi kriz, emperyalist dünya sistemindeki çelişkilerin, Kapitalizmin Genel Bunalımının 5. aşamasında her yönüyle keskinleşmesi temelinde **kronikleşmiş** durumdadır* [doğrusu: *“temelinde **kronik** bir **nitelik** aldı”* -ÇN].*”* (age: sf:534)

Yukarda siyasi kriz anlayışımı ortaya koydum. Politik bunalım çeşitli burjuva partilerinin hükümette nöbet değişikliği ile aşılabilir bir durum değildir. Bilakis “Yukardakilerin” artık eski tarzda hüküm süremedikleri ve “Aşağıdakilerin” de artık eski tarzda yaşamak istemedikleri bir durumdur. (**Lenin, TE, cilt 31, sf:71, Alm. ile karşılaştırınız)**

Güncel durumu kronik siyasi kriz olarak değerlendirmek olgularla örtüşmüyor. Emperyalist sistem çelişkilerinin keskinleşmesi olgudur, ama çelişkilerin keskinleşmesi ne **otomatikman siyasi bir krizin ortaya çıkması** ne de hatta kronik siyasi bir krizin meydana gelmesi anlamına gelmez.

Siyasi bir krizin doğmasının **emekçi kitlelerin bilinç seviyesi** ile de pek çok ilgisi vardır. Onlar (emekçi kitleler – ÇN) *“eski tarzda yaşamanın imkânsızlığı bilincinde olmalı ve bir değişiklik talep etmeli”* **(Lenin, TE, c:31, sf: 71)** Ancak o zaman siyasi bir kriz kendisini geliştirir. Bu vazgeçilmez bir önkoşuldur. Bu bilinçlenme kendisini kitlelerin eylemlerinde de gösterir.

Bunu Engel de bildiğinden Almanya’da ve çoğu emperyalist ülkelerde ***“işçi sınıfının sınıf bilincinin geniş çapta bir uyanması”*** nın (age: sf:534) tespit edilmesi gerektiğini belirtiyor.

Bu tezin kanıtları olarak şunları adlandırıyor: *““İş için Birlik” görüşmelerinde ifadesini sınıf işbirlikçilerinin reddedilmesi ve mücadeleci metal işçilerinin “İş için Birlik”i 2002’deki toplu iş sözleşmeleri mücadelesinde nihai iflasa* [*“iflasa”* yerine *“boşa çıkarma”, “başarısızlığa uğrama”* -ÇN] *getirmeleriydi.”* (age: sf:535)

Bununla ilgili olarak söylenmesi gereken şey şudur: “İş için İttifak” ın başarısızlığa uğramasında sendika ağaları ile işverenler arasındaki bezirgân pazarlığın belirleyici idi ve tekellerin patronları işçi hareketinin zayıflığı nedeniyle “İş için İttifak’tan vazgeçmek lüksüne sahiptiler.

Engel daha da ileri giderek *“**kitlelerin burjuva partilerden, burjuva parlamentarizm ve onun kurumlarından kopması** şeklindeki genel bir **eğilim**”*i (age: sf:535) keşfediyor.

Bunun ilgili olarak şu söylenmelidir: **Almanya’daki son parlamento seçimlerinde seçime katılma oranı neredeyse yüzde 80 idi!** Amerikan başkanlık seçimlerinde kadın-erkek seçmenlerin hemen hemen % 50’si sandığa gitmese bile, bu, kitlelerin sistemden koptuğu demek değildir.

Engel devamla şunu öne sürüyor: *“Bu sürecin neticesi, yerel ve eyalet seçimlerinde tekelci partilerin yer yer dev oy kayıplarına uğramaları ve özellikle seçime katılma oranının genelde düşmesidir.”* (age: sf:535-36)

‘Tekelci partilerin’ dev oy kayıpları seçim yenilgileri de fakto ‘tekel partilerinin’ bir bölümünün – çoğu kez hükümet partisinin dev oy kaybı ve yenilgisi –

‘tekel partilerinin’ bir diğer bölümünün – çoğu kez muhalefet partisinin – dev gibi seçim zaferleridir! - **çığ.** Seçimlere katılan, komünizm adına ortaya çıkan partilerin emperyalist ülkelerde, bu arada Federal Almanya’da da birçok halde seçmen tercihindeki **oranı binde**lerle ölçülmektedir. Diğer taraftan bu durum Kuzey Kürdistan/ Türkiye’de özsel olarak farklı değildir. Yani burjuva bir partinin çığ gibi seçim yenilgisi kadın-erkek işçilerin sınıf bilincinin geniş cephede uyanmasına bir kanıt değildir. Genel olarak düşmekte olan seçime katılım ile ilgili olarak bu katılım en kötü halde (veya en iyi halde … nasıl kabul ederseniz edin) % 60 civarında hareket etmektedir. Bu ise bugün bırakalım bir “kronik siyasi kriz”den söz etmeyi, sistemin siyasi bir krizinin işareti hiç değildir.

Engel’e göre *“Gizli ya da açık siyasi bunalımın bu özellikleri, **uluslar arası bir nitelik taşımaktadır.** Bu bunalımların temelinde sınıf çatışmaları canlanmakta, işçi atılımına geçişe doğru ilk adımlar atılmaktadır.”* (age: sf:536) Her ne kadar burada *“ilk adımlar”* ile çok dikkatli bir şekilde formüle edilse de, yine de işçi hareketinin güncel durumu her şeyden önce emperyalist merkezler açısından açıkça abartılmaktadır.

“Devletin rolünün yeniden belirlenmesi [Doğrusu: “Devletin Yeni Yönelimi”, age, sf:537 -ÇN]**“**

adlı alt başlıkta

Engel şunları öne sürüyor: *“Sınıf çelişkilerinin kontrolden çıkarak gelişmesinden korkan tekeller ve hükümetler, mümkün mertebe açık şiddet kullanmaktan çekinirler.”* (age: sf:537) Burada şu soru gündeme geliyor: Burjuvazinin bugün egemenliğini güvence altına almak için emperyalist merkezlerde açık şiddet uygulamaya ihtiyacı var mıdır? Kadın-erkek işçilerin ve emekçilerin sisteme karşı mücadelesi öylesine gelişti mi ki, burjuvazi açık şiddet kullanmaksızın artık hükmünü sürdüremeyecek durumda olsun ? İşçi saldırısının başlamasından, kronik siyasi krizden vs. bu kadar fazlaca laf edildiğinde, insan ister istemez burjuvazinin iktidarının güncel ve dolaysız olarak tehdit altında olduğunu düşünüyor. Ne yazık ki işler gerçekte hiç de öyle değil!

Burjuvazinin emperyalist merkezlerdeki iktidarı anda gerçekte **sınıf mücadelesi tarafından doğrudan tehdit altında** değildir. O zaman açıktan açığa şiddet kullanımı neden gerekli olsun? Bizler, burjuvazinin iktidarının doğrudan tehdit altında olduğu her zaman açıktan açığa şiddete başvuracağını çıkış noktası alabiliriz ve almalıyız. O zaman onu *“sınıf çelişkilerinin kontrolden çıkarak gelişmesinden “* hiçbir *“korku”* açık zor kullanmaktan alıkoyamaz! Burjuvazi, iç faşistleşme, demokratik hakların budanması ile zaten bugün de buna kapsamlı bir şekilde hazırlanıyor.

Engel, küçük burjuva küreselleşme eleştirmenlerini eleştirirken esas olarak doğru pozisyonlar yanında bazı yanlış görüşleri de savunuyor:

Örneğin şöyle yazıyor: *“Uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesiyle, sosyalizmin maddi koşullarının hazırlanışında **niteliksel** bir **sıçrama** yaşanmıştır.”* (bold yazan yazar)(age: sf:561)

Stefan Engel herhalde bir niteliksel sıçramalar-sevdalısıdır. Çünkü güncel siyasi ve ekonomik gelişmede durmaksızın nitel sıçramalar saptıyor. Oysa kendisinin tüm bu tahlil ettiği nitel sıçramalarda, açık bir şekilde salt aynı nitelik içerisindeki nicel değişiklikler söz konusudur.

Emperyalizm, sözde "uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi" ile de özünü değiştirmedi. Emperyalizm, güya yeniden örgütlenmeden önce kapitalizmin en yüksek ve en son aşaması idi ve sözüm ona yeniden örgütlenmeden sonra da sosyalizmin maddi hazırlık koşullarını içinde barındıran ve hâlâ barındırmakta olan kapitalizmin en yüksek ve son gelişme aşamasıdır.

Sosyalizmin maddi temeli emperyalizmdir, tekelci kapitalizmdir ve tekelci kapitalizmin gelişmesiyle birlikte bu maddi temel her gün daha yüksekçe bir kademede hazırlanmaktadır. Bu, maddi bazın nicel olarak bir artışıdır.

Engel daha ileri giderek şunu iddia ediyor: *"Modern üretici güçlerin uluslar arası niteliğe kavuştuğu günümüzün gelişme aşaması, **tekelci devlet kapitalizminin altının oyulması** anlamına gelmektedir."* (age: sf:569) Bu tespit iki kez yanlıştır.

Birincisi. Çağdaş üretici güçlerin ancak **"***gelişmenin günümüzün gelişme aşaması"*nda uluslar arası niteliğe kavuştuklarını öne sürmek doğru değildir. Sermayenin enternasyonalleşmesi istenildiği ölçüde dar anlamda kavransa da, bu, ancak şimdi değil, bilakis çok önceleri gerçekleşmiştir.

İkincisi. Üretici güçlerin enternasyonal niteliği ile tekelci devlet kapitalizmi arasında bir çelişki kurmak yanlıştır. Her iki de birlikte gidebilirler ve de fakto olarak ta evet birlikte yürüyorlar.

Engel açıklamaya şöyle devam ediyor:*" O* (tekelci devlet kapitalizmi – YN) *bu niteliğiyle, üretim ilişkilerinin üretici güçlerin toplumsal niteliğine uyarlanmasının – kapitalist düzen çerçevesinde şimdiye dek mümkün olan – en ileri ve en yüksek biçimini temsil etmektedir. Friedrich Engels, kapitalizmde üretici güçlerin toplumsallaşmasının başlıca üç gelişme aşamasını şöyle tarif etmiştir:*

*'Büyük üretim ve ulaşım mekanizmalarına, önce **anonim şirketler**, ardından tröstler ve daha sonra da **devlet** tarafından el konulması.'(Marks/Engels, Eserleri, cilt 19, sf: 228, Alm.)*

*Uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi, **toplumsallaşmasının yeni bir aşamasını** ortaya çıkarmıştır: yani **uluslar arası tekelleri ve onların dünya çapındaki uyarlanmış-birleşik üretim ve dağıtım sistemlerini.**"* (age: sf:569)

Uluslar arası tekelleri toplumsallaşmanın yeni bir aşaması olarak koymak ve sonra bir de bunun karşısına devlet tarafından toplumsallaştırmayı dikmek; enternasyonal tekellerin kendilerinin "ana devletlerine" ve "baş devletlerine" sahip oldukları olgusunu göz ardı ediyor.

Engel de bunu görüyor ve iki paragraf sonra şöyle yazıyor: *"Uluslar arası tekeller de tahakküm ve hâkimiyetlerinin bir aracı, yani uluslar arası faaliyetlerinin bir nevi ulusal üssü olarak burjuva ulus-devlete gereksinim duymaya devam edeceklerdir. İşte emperyalizmin bu **yeni** gelişme **aşama**sını – ki bu, **yeni tarihi dönüşüm evresi**nin başlangıcı olarak nitelendirilmelidir – karakterize eden esas çelişki de budur."* (bold yazan yazar) (age: sf:570)

Engel sonra Lenin'i alıntılıyor. Lenin'den yapılan bu alıntı esas olarak Engel'in *"yeni aşama"* teorisini çürütüyor. Lenin **daha 1916'da** şunları saptamıştı:

*"Gelişimin, genel **yönü** bakımından, istisnasız bütün teşebbüsleri, istisnasız bütün devletleri yutan dünya tröstü doğrultusunda seyrettiği kuşku götürmez. Fakat bu gelişim, öylesi koşullar altında, öylesi bir hızla, - sadece ekonomik alanda değil, siyasi, ulusal*

*vs. vs. alanlarda da ortaya çıkan – öylesi çelişkiler, çatışmalar, sarsıntılar meydana gelir ki, zorunlu olarak, bir tek dünya tröstünün, ulusal mali-sermayelerin dünya çaplı 'ultra-emperyalist' birleşimi gerçekleşme**den önce**, emperyalizm kaçınılmazlıkla patlayacak, kapitalizm tersine dönüşecektir."* (14)

Lenin için gelişmenin tek başına her şeye hâkim olan bir dünya tröstüne yönüne doğru gittiği berrak idi. Yani, "uluslar arası üretimin yeniden örgütlenmesi", enternasyonal tekellerin ortaya çıkışı ve egemen olmaları vs. tezinde özsel olarak yeni bir şey değildir.

Biricik yeni olan şey nicelik ve bu gelişmenin ulaştığı boyutlardır. Emperyalizmin gelişiminde bir dünya tröstü, bir ultra emperyalizm gerçekten yeni bir nitelik olurdu. Oysa – teorik olarak düşünülebilir olan –bundan fersah fersah uzaktayız.

Lenin, güncel dünya durumu nedeniyle, **bir dünya tröstü gelmeden önce emperyalizmin paramparça ve çelişkileri içinde yok olacağı** öngörüsünde haklıydı. Ya proleter devrimler yoluyla sosyalizm ve komünizm ama veya – bu da gerçek bir olasılıktır – barbarlık içinde çöküş!

Ancak başarılı proleter dünya devrimi yoluyla bu ikinci epeyi gerçekçi barbarlık içinde batış tehlikesini önlemek mümkündür.

"Sosyalizm ya da barbarlık!" - İnsancıl toplumun iki alternatif gelişme yolu budur.

Stefan Engel kitabın sonunda AMLP'nin Programından yeniden alıntı yapıyor: *"Üretimin uluslararasılaşmasının olgunlaşması koşullarında, sosyalist devrim uluslar arası bir nitelik kazanacaktır. … Dolayısıyla her bir ülkedeki proleter strateji ve taktiğe artık esas olarak uluslar arası devrim hazırlığı gözüyle bakmak gerekir."* (age: sf:579-580)

Sosyalist devrimin Engel tarafından konulan yeni gelişme aşaması veya yeni evresi nedeniyle sözde *"Üretimin uluslararasılaşmasının olgunlaşması koşullarında … uluslar arası bir nitelik"* kazandığı açıkça yanlıştır! Sosyalist devrim her zaman enternasyonal bir niteliğe sahip idi. Komünistler tek tek her ülkedeki proleter devrimi, - sosyalist ve yeni demokratik devrimleri – proleter dünya devriminin parçası olarak, enternasyonal devrimin hazırlayıcısı ve ilerleticisi olarak kavrardılar ve strateji ve taktiklerini bu anlayışla yönlendirip mücadele ettiler.

Stefan Engel'in bu tezi,eğer o enternasyonal sosyalist devrimden şimdi artık tek tek ülkelerde gerçekleşen ve karşılıklı olarak birbirlerini destekleyen proletarya önderliğindeki devrimleri değil de, bilakis **tüm ülkelerde ortak bir eylem olarak** gerçekleşen bir **dünya devrimi** ni, anlıyşorsa, ancak o zaman anlaşılır olur ve bu gerçekten yeni bir şey olurdu. Ama o zaman da. bu ilkesel bir yanlıştır.

Stefan Engel'in kitabında olumlu olan şey, kitapta onun (Stefan Engel –ÇN) gelişmenin yeni aşamasını yeni, sosyalist bir toplumun bütünüyle olgunlaşmış maddi temeli olarak koyması; onun en yüksek çapta toplumsallaşmış üretim ile üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet arasındaki başlıca çelişkinin ancak sosyalizmde çözülebileceği; emperyalizmin bugün üretici güçlerin engellenmeksizin gelişmesini önlediği ve tüm bu çelişkilerinin çözümünün ancak sosyalizmde mümkün olduğunu savunmasıdır.

Fakat kitabın emperyalizmdeki nitel olarak yeni bir aşama hakkındaki ana tezi temelden yanlıştır. Sosyo-ekonomik gelişmeler üzerine malzemeler toplan-

ması olarak kitap iyi hizmet edebilir. Tartışma temeli olarak da işe yarar.

Ne var ki bu kitap Yayınevi tarafından konulan *"sağlam bilimsel bir dayanağa oturtulmuş yeni bir toplum vizyonu"* görevini yerine getirmiyor. Zaten bu görevi yerine getirmesine de gerek yok; çünkü bu görevi Lenin daha çok önceden çözmüştü.

DİPNOTLAR

(1) Stefan Engel'in (ya da Stefan Engel yönetimindeki Revolutionärer Weg (Almanya MLP'nin teorik yayın organı'Devrimci Yol' ÇN) Yazı Kurulu Kolektifi'nin yazdığı) "Yeni Dünya Düzeni" üzerinde Tanrıların Alacakaranlığı, Mart 2003, Neuer Weg Yayınevi, Essen, Almanya; "Tanrıların Alacakaranlığı" kitabından yapılan alıntılardaki vurgulamalar orijinaline uygundur. BP-yazarı tarafından yapılan vurgulamalar özel olarak belirtilmiştir.)

[Söz konusu Almanca kitabın Gesellschaft zur Förderung wissenschaftlicher Studien Zur Arbeiterbewegung – İşçi Hareketi Hakkında Bilimsel Araştırmaları Teşvik için Şirket – adlı kuruluş tarafından görevlendirilen çevirmenler kolektifi tarafından yapılan Türkçe çevirisi Kasım 2011'de Umut Yayıncılık tarafından Stefan Engel, "Küreselleşme" Tanrıların Alacakaranlığı, Uluslar arası Üretimin Yeniden Örgütlenmesi" adıyla yayınlanmıştır. Kitaptan yapılan alıntıların Türkçesi bu kitaptan alınacak, yanlış çeviriler tarafımızdan düzeltilecektir. ÇN]

(2) b.y.y.: Vurgulamalar / bold yazılar yazarındır.

(3) Komünist Enternasyonal'in Altıncı Kongresi'nin Tutanağı, cilt II, Sf: 54, Karl Liebknecht Yayınevi, Erlangen 1972, Alm.)

(4) SSCB'nin Bilimler Akademisi, Ekonomi Enstitüsü, Politik Ekonomi, Ders Kitabı I, Sf: 299, Dietz Yayınevi, Berlin, DAC, 1955, Alm.)

(5) Stalin, SSCB'nde Sosyalizmin Ekonomik Sorunları, Eselerler, cilt 15, Sf: 321, Alm.

(6) 1957 ve 1960 Moskova Deklarasyonları, Uluslar arası Komünist Hareketin Genel Çizgisi Hakkında Polemik'in Belgeleri, Sf: 39, Rote Front Yayınevi, Alm.,

(7) Bkz: Örn.: Uluslararası Siyaset ve Ekonomi Enstitüsü, ASBP (Almanya Sosyalist Birlik Partisi), Kapitalizmin Genel Krizi, Sf: 39,Dietz Yayınevi, Berlin, DAC, 1976, Alm.

(8) Bununla ilgili olarak Bkz: E. S. Varga, Seçme Eserler 1918-1964, cilt 3, İkinci Dünya Savaşından Sonra Kapitalizm, İkinci Bölüm: Kapitalizmin Politik Ekonomisine Katkılar, Tekelci devlet kapitalizminin Sorunları adlı Makale, Sf: 135-151, Akademi –Yayınevi, Berlin, DAC, 1982, Alm.

(9) Bununla ilgili olarak bakınız: 9. ICMLPO – Marksist-Leninist Parti ve Örgütlerin Uluslar arası Konferansı'na ülke raporu 2007. Almanca dilinde *Her şeye Rağmen,* sayı 49/2008,Sf: 24; Türkçesi: BP, sayı: 159, Sf: 4-13

(10) Bununla ilgili olarak Bkz: Marks-Engels Eserleri: 4, sf: 464, MEE: 38, sf: 365, Alm.

(11) Bununla ilgili olarak Bkz: *Her şeye Rağmen,* Sayı 5 ve 11, Düşünce Tarzı Öğretisi veya Marksizm-Leninizm, I. ve II. Bölüm, Alm.; Türkçesi: Her Şeye Rağmen, Özel Sayı-2, Nisan 2011, "Düşünce Tarzı Öğretisi" mi veya Marksizm-Leninizm mi?

(12) Bununla ilgili olarak Bkz: Marksizm ve Kapitalizmin Ekonomik Temel Yasası: Kapitalizmin Politik Ekonomisinin Sorunları Hakkında Katkılar, E. Varga, Seçme Yazılar, cilt III, Sf: 105-121, Alm.

(13) Bununla ilgili olarak Bkz: "Modern Kapitalizmin ve Sosyalizmin Ekonomik Temel Yasalarının Sorunu": Stalin, SSCB'ne Sosyalizmin Ekonomik Sorunları, Tüm Eserler, cilt 15, Sf: 328-332. Alm.

(14) Lenin'den, N. Bucharin'in 'Dünya Egemenliği ve Emperyalizm' adlı broşürüne Önsöz, Eserler, cilt:22, sf:106, alıntılayan "Tanrıların Alacakaranlığı", sf:570

Yaşasın işçi sınıfının birlik, dayanışma ve mücadele günü 1 Mayıs!

Katledilişinin 40. yılında İbrahim Kaypakkaya Bolşevik mücadelede yaşıyor, yaşayacak!